СЕЙСЕНБІ №65 (4605)
17.06.2025

AIQYN

www.aikyn.kz
e-mail: aikyn.kz.gazeti@gmail.com
www.facebook.com/aikyn.kz
@aikyngazeti
ГАЗЕТКЕ ОНЛАЙН ЖАЗЫЛУ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ГАЗЕТ

ПРЕЗИДЕНТ

СЕНІМДІ СЕРІКТЕСТІККЕ СЕРПІН БЕРГЕН САПАР

ҚХР Төрағасы Си Цзиньпин Астанаға сапармен келді.

Қытай көшбасшысы мінген бортты ел шекарасынан елордаға дейін Қазақстан Республикасы Әуе қорғаныс күштерінің ұшақтары алып жүрді.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Қытай Халық Республикасының Төрағасы Си Цзиньпинді Астана әуежайынан қарсы алды. Трапта Құрмет қарауылының ротасы сап түзеді. Мәртебелі мейманға Қазақстан мен Қытай туларын ұстаған жеткіншектер қошемет көрсетті.

Елорда әуежайының терминалында Төраға Си Цзиньпинге балалар қазақ және қытай тілдерінде сәлемдесіп, күтіп алды. Содан соң өнерпаздар қос халықтың ұлттық билерін билеп, ерекше ілтипат білдірді.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Ақорда резиденциясында Қытай Халық Республикасының Төрағасы Си Цзиньпинді қарсы алды. Бұдан соң мемлекеттер басшылары келіссөз залына барды.

Мемлекет басшысы ҚХР Төрағасымен келіссөз жүргізді. Президенттің айтуынша, ҚХР Төрағасы қазақ жерінде қай кезде де қадірлі қонақ саналған, ал оның бұл жолғы сапары – шынайы әрі мызғымас достығымыздың айқын көрінісі.

– Қытай Халық Республикасы – Қазақстанның тату көршісі, жақын досы және сенімді серіктесі. Сан қырлы қазақ-қытай ықпалдастығы Сіздің жеке қолдауыңызбен мәңгі әрі жан-жақты стратегиялық әріптестік рухында және бұрын-соңды болмаған қарқынмен дамып келе жатыр. Мұны ерекше ықыласпен атап өткім келеді. Ортақ тарихымызға мұқият үңілсек, елдеріміздің арасында ешқандай түйткілдер немесе тосқауылдар болмаған. Тек қана өзара достық пен ықпалдастық, түсіністік пен жылы лебіздер басым болды. Қытай халқы қазақ халқына ешқандай зиян келтірген жоқ, – деді Қазақстан Президенті.

Мемлекет басшысы екіжақты қарым-қатынас жылдан-жылға нығайып, жаңа «алтын кезеңге» қадам басқанын мәлімдеді. Достық байланыс екі елдің тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуына және халықтардың әл-ауқатын жақсартуға зор септігін тигізіп жатқанына назар аударды.

Қасым-Жомарт Тоқаев ҚХР Төрағасының елімізге сапары оның туған күнімен тұспа-тұс келіп отырғанына ерекше мән беріп, Си Цзиньпинге зор денсаулық, бақ-береке, жауапты мемлекеттік қызметіне толайым табыс тіледі.

– Сізді Қазақстанда аса көрнекті мемлекет қайраткері, халықаралық қоғамдастық алдында зор абырой-беделге ие көреген көшбасшы деп біледі. Еліңіздің қарқынды дамуы Өзіңізбен тікелей байланысты. Сіздің сарабдал саясатыңыздың арқасында Қытай Халық Республикасы әлеуметтік-экономикалық жаңғыру және азаматтардың әл-ауқатын жақсарту ісінде ерен жетістікке жететініне сенімдімін. Біз жаңа тарихи кезеңде өзіне тән ерекшелігі бар социализм негізін қалап жатқан Қытай халқының мол табыстарына шын қуанамыз. Сіздің маған және барша Қазақстан халқына деген құрметіңізді жоғары бағалаймын, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Президент Қытайды Қазақстанның тату көршісі және уақыт тезінен өткен сенімді стратегиялық серіктесі деп атады. Мемлекет басшысының айтуынша, екі елдің қарым-қатынасы тұрақты сипатқа ие әрі оған геосаяси сын-қатерлер мен дүрбелеңдер, сондай-ақ халықаралық ахуал теріс әсер етпейді.

– Қытай Қазақстанмен арадағы ынтымақтастығында қандай да бір саяси шарт қоймаған. Біздің егемендігіміз бен қауіпсіздігімізге көрсеткен қолдауыңызды бағалаймыз. Қытайдың бейбітшілік бастамаларын қолдаймыз. Еліңіздің әділ әлемдік тәртіп орнату әрекеттерін қуаттаймыз, – деді Қазақстан Президенті.

Қасым-Жомарт Тоқаев екі елдің БҰҰ, ШЫҰ, АӨСШК секілді халықаралық және өңірлік ұйымдар аясында, сондай-ақ БРИКС + және «Орталық Азия – Қытай» форматында жоғары деңгейдегі ықпалдастық орнатқанын атап өтті.

Мемлекет басшысы ҚХР-дың Қазақстанның ең ірі сауда-экономикалық серіктесі екенін еске салды. Былтырғы қорытынды бойынша екіжақты сауда-саттық көлемі 44 миллиард долларға жеткен. Бұл – рекордтық көрсеткіш.

Сонымен қатар Президент мәдени-гуманитарлық саладағы елеулі жетістіктерге тоқталды. Атап айтқанда, елімізде мәдениет орталықтары, Лу Бань шеберханалары, Қытай жоғары оқу орындары мен ғылыми-техникалық орталықтарының филиалдары ашылды. Қазақстан Конфуций орталықтарына қолдау көрсетеді. 2025 жыл «Қазақстандағы Қытай туризмінің жылы» болып жарияланды. Бұл екіжақты ынтымақтастықты тереңдетуге, өзара сенімді нығайтуға септігін тигізеді.

Қасым-Жомарт Тоқаев атом энергетикасы саласына арнайы тоқталды.

– Біз Қазақстанда бірнеше, тым болмағанда екі-үш АЭС салу туралы шешім қабылдадық. Осы маңызды жобаға ірі компанияларды тартуға қатысты жұмыс жүргізіліп жатыр. Қазақстан Республикасының Атом энергиясы жөніндегі агенттігі құрылды. АЭС құрылысы бойынша Қытайдың CNNC компаниясын сенімді стратегиялық серіктес ретінде қарастырып отырғанымызды ерекше атап өткім келеді. Әлемге әйгілі компания біздің нарықта өз орнын табатыны анық. Сонымен қатар Қазақстан Қытайға табиғи уран мен ядролық отын жеткізіп отырған сенімді ел, – деді Президент.

Си Цзиньпин қазақ жерінде көрсетілген сый-құрмет үшін Президентке ризашылығын білдірді. Ол Қасым-Жомарт Тоқаевтың басшылығымен Қазақстан ұлттық жаңғыру жолына түскенін, ел дамуында тың табыстарға қол жеткізіп келе жатқанын атап өтті.

– Тату көрші әрі стратегиялық серіктес ретінде біз Сіздердің жетістіктеріңізге тәнтіміз. Сіздер үшін қуаныштымыз. Қытай мен Қазақстанның қарым-қатынасы құбылмалы әлемнің сынына төтеп беріп, қарқынды дамып келеді. Бұл – тек географиялық тұрғыдан жақындықтың, ғасырларға ұласқан достықтың арқасы ғана емес, елдеріміздің өркендеу жолындағы табиғи сұранысы. Соңғы жылдары бірлескен күш-жігердің нәтижесінде тағдыры ортақ Қытай мен Қазақстан арасындағы ықпалдастық жаңа мән-мазмұнмен толығып жатыр. Бірқатар әлеуметтік маңызы бар жобалардың жүзеге асырылуы қос халыққа айтарлықтай пайда әкелді. Мен Өзіңізбен тізе қосып, Қытай – Қазақстан достығын нығайтуға, өңірдің және жалпы әлемнің дамуына елеулі үлес қосу үшін екі елдің сан қырлы ынтымақтастығын одан әрі ілгерілетуге әзірмін, – деді ҚХР Төрағасы.

Келіссөз барысында екі ел ынтымақтастығының барлық бағыт бойынша перспективасы талқыланды. Байырғы достық пен өзара құрметке арқа сүйеген екі ел басшылары емен-жарқын әңгімелесті.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев пен ҚХР Төрағасы Си Цзиньпин жүргізген келіссөз нәтижесінде 24 үкіметаралық және ведомствоаралық құжатқа қол қойылды. Екі ел делегациясының мүшелері энергетика, аэроғарыш, цифрландыру, кеден, ауыл шаруашылығы, электронды сауда, туризм, зияткерлік меншік, медицина, медиа, ғылым, өңіраралық байланыс салаларындағы ынтымақтастықты қамтитын құжаттармен алмасты. Олардың ішінде инвестицияларды көтермелеу және өзара қорғау, техникалық-экономикалық ынтымақтастық туралы үкіметаралық келісімдер бар.

БІЗДІҢ СҰХБАТ

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТІДЕ ЭТИКА БОЛМАЙДЫ

Ғылыми технологиясы озық елдердің болашағы жарқын деп болжанғанымен, есептеу машиналары адами құндылықтарды алмастырса, егер ЖИ адам орнына шешім шығара бастаса, келешек қауіпті болуы мүмкін. Сондықтан қазақтың цифрлық әлемі қандай болуы керек деген сұрақ өзекті. Бұл тұрғыда айтары бар IT ағартушы, ЖИ маманы Тимур Бектұрмен әңгімелескен едік.

→ 5

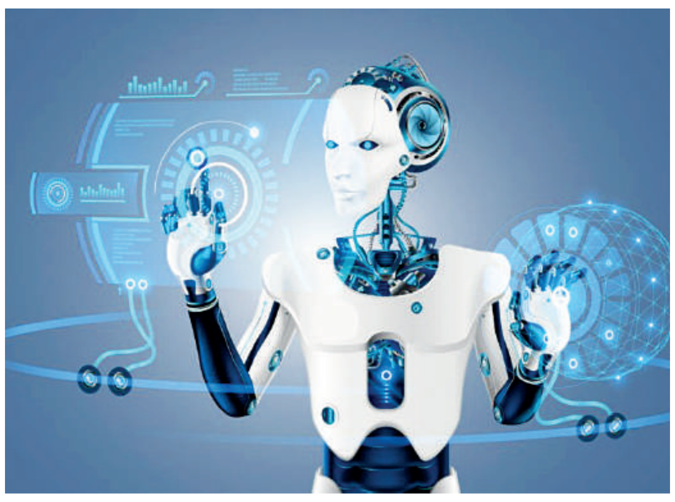

МӘСЕЛЕ

ҮЛЕСКЕР ДЕ, ҮЙІ ДЕ ЗАҢ ҚОРҒАУЫНДА

Баспана – әр отбасының меншікті жерұйығы, құт ұялаған мекені, төл салты салтанат құрған бақыт сарайы, ұрпағына мұраға қалдырар қара шаңырағы. Халықты баспанамен қамти отырып, мемлекет көп нәрседен ұтады. Үйі бардың әрине, күйі жақсы: елдің әлеуметтік жағдайын жақсартады, қоғамның қолдауын иеленеді.

→ 4

ДОДА

ТАТАМИДЕ ТАЙСАЛМАҒАН АБИБА

Будапеште дзюдодан әлем чемпионаты өтіп жатыр. Екі жылда бір рет ұйымдастырылатын бәсекеге 92 елден 500-ден астам дзюдошы келген. Дүбірлі додада «сен тұр, мен атайын» дейтіні көп. Ел құрамасы үздік 12 спортшысын апарды. Әзірге қоржында Абиба Әбужақынованың күмісі бар. Барған жерінен жүлдесіз қайтпайтын ару тағы да ерледі.

→ 8

17 МАУСЫМ 2025 | СЕЙСЕНБІ

СЕНАТ

СЕНАТ РАҚЫМШЫЛЫҚ ЖАСАУ ТУРАЛЫ ЗАҢДЫ ҚАРАЙДЫ

Сенат Спикері Мәулен Әшімбаевтың төрағалығымен палата бюросының отырысы өтті. Онда депутаттар 19 маусым күні өтетін Сенат отырысының күн тәртібін белгіледі және осы аптада болатын кездесулер мен комитеттердің көшпелі отырыстарында талқыланатын мәселелерді пысықтады.

Бекітілген күн тәртібіне сәйкес, сенаторлар алдағы бейсенбіде «Қазақстан Республикасы Конституциясының отыз жылдығына байланысты рақымшылық жасау туралы» заңды қарайды. Заңның басты мақсаты – қылмыстық-құқықтық сипаттағы біржолғы адамгершілік актісін жүргізу. Бұл ретте азаматтар мен мемлекеттің қауіпсіздігіне елеулі қатер төндірмейтін қылмыс жасағандарды ғана қылмыстық жауаптылықтан немесе негізгі жазадан босату туралы сөз болып отырғанын атап өткен жөн. Сондай-ақ сотталғандарға, оның ішінде, пробациялық бақылаудағыларға қатысты жазалаудың өтелмеген бөлігін қысқарту көзделген.

Сонымен қатар палата отырысында «Қазақстан Республикасы кейбір заңнамалық актілеріне құқық қорғау қызметін жетілдіру, құқық қорғау органдарының, арнаулы мемлекеттік органдардың, азаматтық қорғау органдарының қызметкерлерін және әскери қызметшілерді тұрғын үймен қамтамасыз ету және әлеуметтік қорғау, сондай-ақ ішкі істер органдарының қызметі саласында артық заңнамалық регламенттеуді болғызбау мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң қаралады. Құжат ауқымды мәселелерді қамтиды. Сол арқылы заңдарды артық нормалардан босату және заңға тәуелді актілер деңгейінде елде туындайтын өзгерістерге олардың нормативтік реттеу бөлігінде жедел ден қою көзделіп отыр. Атап айтқанда, есірткі құралдарының заңсыз айналымы мен теріс пайдаланылуына қарсы іс-қимыл, құқық қорғау органдарының қызметкерлерін, әскери қызметшілерді әлеуметтік қолдау жөніндегі шараларды күшейту тетіктері және басқа да жаңа нормалар қарастырылған.

Депутаттар бастамашы болған «Қазақстан Республикасы кейбір заңнамалық актілеріне орман шаруашылығы, ерекше қорғалатын табиғи аумақтар және жеке кәсіпкерлік субъектілерінің міндеттемелеріне кепілдік беру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заң да Сенат отырысының күн тәртібіне шығарылды. Бұл заң ерекше қорғалатын табиғи аумақтар саласындағы заңнаманы жетілдіруге және құқықтық реттеудегі олқылықтарды жоюға бағытталған. Аталған құжат арқылы орман қоры мен айрықша қорғалатын табиғи аумақтарда ол жерлерге ерекше мәртебе берілгенге дейін де болған әлеуметтік және стратегиялық нысандар мен инфрақұрылымдардың қызметіне қатысты проблемаларды шешу көзделген.

Сондай-ақ депутаттар Қазақстан Республикасы Үкіметінің және Қазақстан Республикасы Жоғары аудиторлық палатасының 2024 жылғы республикалық бюджеттің атқарылуы туралы есептерін қарап, алдағы бірлескен жұмыстың маңызды міндеттерін айқындайды.

Іс-шара барысында бюро мүшелері Парламент Мәжілісінен келіп түскен заңдарды жұмыс үшін Сенат комитеттеріне бөліп берді.

ҚАЛҚАН

АКАДЕМИЯ ТҮЛЕКТЕРІНЕ ДИПЛОМ ТАБЫСТАЛДЫ

Петропавл қаласындағы ІІМ Ұлттық ұланы академиясы түлектерінің 25-ші легіне салтанатты түрде диплом табысталды. Биыл әскери жоғары оқу орнын 200 жас офицер тәмамдады. Олардың қатарында үкіметаралық келісімдер аясында білім алған Тәжікстан Республикасының төрт азаматы да бар.

Салтанатты рәсімге Ұлттық ұланның басшылық құрамы, оқытушылар, қонақтар мен түлектердің ата-аналары қатысты.

Өз сөзінде Ішкі істер министрінің орынбасары – Ұлттық ұланның Бас қолбасшысы Аңсаған Балтабеков жас офицерлерге кәсіби біліммен қатар антына адал болу, ерлік пен табандылық таныту қызмет жолындағы басты талаптардың бірі екенін атап өтті.

– Бүгінде Ұлттық ұланға үлкен міндет, орасан зор жауапкершілік артылып отыр. Осы орайда сіздер қиын да күрделі әскери қызметті адал әрі жауапкершілікпен атқаруға дайын болуларыңыз қажет. Әрбір ұландық – елдің тірегі, халықтың қорғаны. Сондықтан батыл әрі абыройлы болыңыздар, әскери антқа адал болыңыздар, – деді генерал-майор Аңсаған Балтабеков.

Шығарылым рәсімінің салтанатты бөлігі әсерлі офицерлік вальспен түйінделді. Одан кейін қонақтар академияның дәстүріне сай тағы бір ерекше оқиғаның куәсі болды. Жас лейтенант Ақниет Дүйсен сап алаңында сүйіктісіне үйлену туралы ұсыныс жасады. Бұл романтикалық қадам барша қатысушылардың ыстық ықыласы мен қошеметіне ие болды.

Академия құрылған күннен бастап бүгінге дейін 4 мыңнан астам кәсіби офицер дайындап, елдің ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз етуге сүбелі үлес қосып келеді.

Кербез ЕСІМ

ФОРУМ

МӘДЕНИЕТ – ӨРКЕНИЕТТЕРДІ ЖАЛҒАЙТЫН АЛТЫН КӨПІР

Астанада «Орталық Азия – Қытай» екінші саммиті аясында өтіп жатқан гуманитарлық форумның жұмысы басталды.

Іс-шараны бас директоры Шэнь Хайсюн мырза бастаған Қытай Медиакорпорациясы мен Қазақстан Республикасы Президентінің Телерадиокешені ұйымдастырды. Форум жұмысына Қазақстан, Қытай, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстан елдерінің мемлекеттік органдары мен жетекші медиақұрылымдарының басшылары қатысты.

Мемлекеттік кеңесші Ерлан Қарин Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың құттықтау хатын оқып берді.

«Қазақстан мен Қытай арасындағы ынтымақтастық тату көршілік және мәңгі достық рухында дамып келеді. Тереңнен тамыр тартатын шынайы серіктестігіміз бүгінде стратегиялық сипат алып, мүлде жаңа деңгейге көтерілді. Мәдениет – халықтар мен өркениеттерді жалғайтын алтын көпір. Екі елдің бірлігін бекемдеу жолында мәдени-гуманитарлық байланыстар айрықша рөл атқарады. Сондықтан біз, осы бағыттағы өзара ынтымақтастығымызды күшейтуге ерекше мән береміз», – делінген хатта.

Сондай-ақ Мемлекеттік кеңесші Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың басшылығымен әлеуметтік-экономикалық, саяси және мәдени-гуманитарлық салаларда жүзеге асырылып жатқан маңызды реформаларға тоқталды.

Ерлан Қарин аталған форум Орталық Азия елдері мен Қытай арасындағы мәдени-гуманитарлық ынтымақтастықты нығайтуға тың серпін беретініне сенім білдірді.

АЙМАҚ

«ЖАЛЫННЫҢ» ЖАЛЫНДЫ ЖОБАЛАРЫ

Қоғамның белсенділігі мен азаматтық жауапкершілікті арттыруда үкіметтік емес ұйымдардың атқаратын рөлі орасан. Осындай мақсат жолында табандылықпен еңбек етіп келе жатқан Түркістан облысындағы беделді ұйымдардың бірі – «Жалын» қоғамдық бірлестігі. Өңірдегі белсенді азаматтың бірі Құрмет Керімбекова төрағалық ететін ұйым 2004 жылы құрылған. Бүгінде 20 жылдық тәжірибесі бар, Түркістан облысындағы азаматтық қоғамның белді мүшелерінің қатарына енген.

Назгүл НАЗАРБЕК,
Түркістан облысы

Алғашында Батыс Тянь-Шань тауларындағы табиғи биоалуантүрлілікті сақтау мақсатын көздеген бірлестік бүгінде экологиялық тәрбие, табиғатты қорғау және жастарды рухани-азаматтық тұрғыдан дамыту бағытында ауқымды жобаларды іске асырып келеді.

Қоғамдық бірлестік соңғы жылдары Қазақстан Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Таза Қазақстан» ұлттық бастамасын насихаттауға ерекше көңіл бөліп келеді. Бұл жоба – тазалық науқаны ғана емес, ел аумағындағы экологиялық мәдениетті қалыптастыруға бағытталған кешенді әлеуметтік әрі саяси бастама. «Жалын» қоғамдық бірлестігінің төрағасы Құрмет Балқыбекұлы осы жобаны халық арасында кеңінен түсіндіру, қолдау, нақты іспен жүзеге асыру жолында жұмыстар жүргізіп келеді.

– Мәселен, «Таза Қазақстан» бағдарламасының 3 бөлімнен, 60 нақты тармақтан тұратынын көпшілік біле бермейді. Жобаның ауқымын ұғындыру мақсатында Түркістан облысының барлық 17 ауданын аралап, түрлі сала өкілдерімен, ардагерлер кеңесімен, жастар ұйымдарымен, кәсіпкерлермен және жергілікті үкіметтік емес ұйымдармен кездесулер өткіздік. Әрбір кездесу барысында экология мәселелері, оның ішінде тұрмыстық қалдықтарды басқару, жасыл желекпен қамту, су ресурстарын тиімді пайдалану мәселелері сөз болып, тың ұсыныстар жинақталды. Атқарылған жұмыстың қорытындысы ретінде Түркістан қаласында ірі экологиялық конференция ұйымдастырдық. Шараға облыстық, республикалық деңгейдегі сарапшылар мен сала мамандары қатысты, – дейді жоба авторы.

Ауқымды конвеpенцияға қатысқан Түркістан облысы Экология департаментінің экологиялық бақылау бөлімінің бас маманы Ерлан Тәжі экологиялық заңбұзушылықтар мен қоршаған орта жағдайын баяндаса, Tasbaqa табиғатты қорғау қорының басшысы Юлия Цаугг тасбақаларды сақтау бағытында әлемдік тәжірибеге негізделген ұсыныстарын жеткізді. Облыстық Энергетика және ТКШ басқармасының өкілі Нұржан Байтілеуов ауызсу, қоқыс полигондары және қайта өңдеу ісіне қатысты ақпарат берді. Сонымен қатар «Байтақ» жасылдар партиясының өкілі Ғани Назарбек экотуризм саласындағы мүмкіндіктер мен нақты ұсыныстарын ортаға салды. Одан бөлек, жиында су ресурстарын тиімді пайдалану жайы, қоқысты сұрыптау мен өңдеу саласының тәжірибесі айтылды.

Айта кетейік, бұл конференция өңірдің экологиялық ахуалын жүйелі түрде сараптап, нақты шешімдер қабылдауға жол ашты. Ұсыныстар мен

азаматтардың көтерген мәселелері бірлестіктің келесі жобаларына негіз болмақ.

Сондай-ақ «Жалын» қоғамдық бірлестігі жастармен жұмыс істеуге де ерекше назар аударып келеді. Өскелең ұрпақтың бойында патриотизм, саламатты өмір салты, еңбекқорлық пен кәсіпкерлік қабілеттерін дамытуды басты бағыт еткен бірлестік былтыр TURWorkout жобасын сәтті жүзеге асырды.

Бұл жоба белтемірге тартылу секілді спорттық бағыттағы байқаулар арқылы жастар арасында саламатты өмір салтын насихаттады. Түркістан облысының барлық аудан-қалаларын қамтыған жарысқа 1000-нан астам жас қатысты. Жобаның финалдық кезеңі Түркістан қаласындағы амфитеатрда өтіп, тікелей эфир арқылы көрермендерге жол тартты. Бұл спорт пен азаматтық белсенділікті ұштастырған, жастарға үлкен серпін берген айтулы жоба болды.

17 МАУСЫМ 2025 | СЕЙСЕНБІ

КЕЛІСІМ мен ДИАЛОГҚА ҮНДЕГЕН КОНФЕРЕНЦИЯ

«AMANAT» және Yeni Azərbaycan жаһандық сын-қатерлер дәуірінде өзара ынтымақтастығын нығайтуда. Әзербайжанның мәдени астанасы – Шуша қаласында «Көпполярлы әлемдік тәртіп: геосаяси аспектілері мен жаһандық сын-қатерлер» тақырыбында халықаралық конференция өтті.

Yeni Azərbaycan партиясы ұйымдастырған форумда әртүрлі мемлекеттің саясаткерлері, сарапшылары мен партия өкілдері бас қосты. Қазақстан делегациясын «AMANAT» партиясының Атқарушы хатшысы Дәулет Кәрібек бастап барды.

Дәулет Кәрібек «Ұлттық егемендік, өңірлік ынтымақтастық және жаһандық қауіпсіздік: жаңа дәуірдің саяси парадигмалары» панельдік сессиясында сөз сөйлеп, Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың халықаралық саясаттағы байыпты бастамаларының маңызын, оның жаһандық және өңірлік қауіпсіздікті нығайтуға, экономикалық және сауда дипломатиясын дамытуға қосқан үлесін атап өтті.

«Келісім мен диалогқа ұмтылыс Қазақстанның сыртқы саясатына ғана емес, еліміздің ішкі саясатына да тән екенін айрықша атап өткім келеді. Қазақстан жаңа дәуірде жаңа даму жолына бет бұрды. Біздің елімізде Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың бастамасымен түбегейлі саяси, экономикалық, әлеуметтік реформалар жүзеге асырылып жатыр. Президент реформалары халқымыздың жан-жақты және кең қолдауына ие болды. Қазақстандағы оң өзгерістерді халықаралық ұйымдар мен беделді сарапшылар да мойындап отыр», – деді ол.

«AMANAT» партиясының Атқарушы хатшысы халықаралық байланыстарды нығайтудағы саяси партиялардың рөліне ерекше назар аударды. Оның айтуынша, саяси партиялар мемлекеттер мен халықтарды жақындастыруда маңызды рөл атқарады, ал партияаралық диалог мемлекеттер арасындағы өзара түсіністік пен ынтымақтастықты нығайтуға ықпал етеді.

Мәселен, былтыр «AMANAT» партиясы мен Yeni Azərbaycan партиясы арасында өзара іс-қимыл және ынтымақтастық туралы Меморандумға қол қойылды. Бұл қадам екі мемлекеттегі саяси партиялардың диалогын жандандыруға жол ашып, мемлекетаралық қатынастардың достық және тату көршілік рухында дамуына серпін берді.

Конференция барысында Дәулет Кәрібек жаһандық сын-қатерлерге тоқталды. Олардың қатарында: халықаралық қақтығыстар санының артуы, климаттың өзгеруі, гуманитарлық апаттар мен технологиялық трансформациялар бар. Сондай-ақ халықаралық деңгейде жастар ынтымақтастығын дамыту, цифрлық өзара іс-қимылды нығайту және гуманитарлық күн тәртібін кеңейту жолдары талқыланды. Қазақстан тарапы «жаһандық сын-қатерлердің алдын алудың жалғыз жолы – ашық диалог пен өзара сенім» екенін атап өтті.

Сонымен қатар Қазақстан делегациясы көрнекті мемлекет қайраткері, Әзербайжанның жалпыұлттық көшбасшысы Гейдар Әлиевтің рухына тағзым етті. Сондай-ақ 1990 жылғы қайғылы оқиғаның құрбандары мемориалына – Шаһиттер аллеясына гүл шоқтарын қою рәсіміне қатысты. Осылайша, Қазақстан тарапы әзербайжан халқының тарихына және табандылығына ерекше құрмет көрсетті.

Айта кетейік, форум жұмысына Беларусь, Болгария, Солтүстік Кипр, Сербия, Тәжікстан, Түрікменстан, Түркия, Өзбекстан және Украина мемлекеттеріндегі саяси партиялардың өкілдері де қатысты.

ӘЛЕУМЕТТІК НЫСАНДАРДЫ АРАЛАП КӨРДІ

Сыр өңіріне жұмыс сапарымен келген Парламент Мәжілісінің депутаттары, «AMANAT» партиясы фракциясының мүшесі Мархабат Жайымбетов пен Абзал Құспан Қызылорда қаласындағы бірқатар әлеуметтік нысандардың жұмысымен танысты.

Халық қалаулылары алдымен қайта жаңғыртудан өткен қалалық мәдени-демалыс паркінің жұмысын көрді. Мұнан соң сол жағалауда жаңадан бой көтерген 11 мың орындық жаңа заманауи үлгідегі стадионның құрылысымен танысып, жаңадан ашылған облыстық тарихи-өлкетану мұражайы, Оқушылар сарайы, Физика-математика бағытындағы мектеп-интернаты, Үстел теннисі орталығы, Қазанғап атындағы музыкалық колледж және «Сыр жұлдыздары» инновациялық-шығармашылық академиясының жұмысын көрді.

Нысандарға тоқталып өтсек, 6 гектарға жуық аумақты қамтитын қалалық демалыс паркін қайта жөндеу жұмыстарына 6,3 млрд бөлінген. Мұнда жаңа аттракциондар қойылып халықтың демалуына барлық жағдай жасалған. Стадионға келсек, жаңа спорт нысаны тек футбол алаңымен шектелмейді. Мұнда бокс, күрес, спорттық гимнастика, ауыр атлетика, таеквондо және фитнеске арналған арнайы залдар қарастырылған. Қазіргі таңда құрылыс жұмыстары қарқынды жүріп жатыр. Заманауи талаптарға сай салынып жатқан нысан жыл соңына дейін пайдалануға беріледі деп күтілуде.

Ал қасиетті Сыр өңірінің баға жетпес тарихи-мәдени мұрасын сақтау және кеңінен насихаттау мақсатындағы жаңа музей сандық және мультимедиялық технологиялармен жабдықталған. Музейдің 85 жылдық тарихында алғаш рет типтік ғимарат қор сақтау қоймаларымен жабдықталған. Қазіргі уақытта музей қорында 67 613 экспонат сақталған. Музейдің жаңа экспозицияларында аймақтың флорасы мен фаунасы, палеонтология, археология және этнография, Қызылорда облысының экономикалық және әлеуметтік-мәдени дамуы көрсетіледі. 11 залдан тұратын мұражайдың тақырыптық құрылымы, жабдықтары мен безендірілуі жасанды интеллект элементтерін қолдана отырып, 3D модельде жасалған.

350 орынға арналған Оқушылар сарайы заманауи үлгіде бой көтерген. Көпфункционалды кешенде техноорталық, робототехника және өнеркәсіптік дизайн сыныптары бар. Оқушылар экологиялық зертхана, жылыжай, телестудия және шығармашылық үйірмелерінде де білімдерін жетілдіруде. Ал үстел теннисі орталығын салуға облыстық бюджеттен 2,5 млрд теңге және Samruk Kazyna Trust әлеуметтік жобаларды дамыту қорынан 900 млн теңге қаржы бөлінген. Орталықта 16 үстел теннисі орналасқан ойын алаңы, 350 көрерменге арналған орындар, жаттығу залы мен әкімшілік бөлмелер бар. Мұнда 31 қызметкер жұмыс жасауда.

Қазанғап атындағы Қызылорда музыкалық жоғары колледжі Сыр топырағында ұрпақтан ұрпаққа жалғасқан мәдени мұраның, ұлттық өнердің кемелденуіне зор үлес қосып келеді. Бүгінге дейін оқу орны талапқа сай келмейтін ескі ғимаратта қиындықтарға қарамастан, жастарға білім беріп, өнерге баулыған. Жаңа ғимаратта студенттерге барлық жағдай жасалған. Үлкен концерт, би залдары, хор бөлмесі бар.

Кең музыкалық пәндік кабинеттер жаңа заманауи құрал-жабдықтармен қамтылған. Материалдық-техникалық базасы заман талабына сай келетін 200 орындық жатақхана шалғай елді мекеннен келген жас өрендерді қабылдауға дайын.

«Сыр жұлдыздары» шығармашылық-инновациялық академия бір мезетте 500 оқушы, тәулігіне 3 мың оқушыға дейін қабылдайды. Мұнда бассейн, топтық жаттығу бөлмесі, көркем гимнастика және фитнес залы орналасқан. Сондай-ақ үстел ойындарына арналған кабинет, жекпе-жек, үстел теннисі залдары бар. Барлық залда ұлдар мен қыздарға арналған жеке-жеке киім ауыстыру бөлмелері қарастырылған. Көркемдік-эстетикалық бағытта кескіндеме, сурет салу, резин-арт бөлмесі, балалар шығармашылығы шеберханасы, сәндік-қолданбалы өнер, FabLab, дыбыс жазу студиясы, робототехника және жасанды интеллект, биотехнология, 3D модельдеу, КИП және автоматтандыру, киберспорт және математика кабинеттері жұмыс істейді.

Әрбір әлеуметтік нысанның құрылысын көріп, жұмысымен танысқан Мәжіліс депутаттары өңірдегі атқарылып жатқан ризашылықтарын білдіріп, алдағы жұмыстарға сәттілік тіледі.

ӘКЕЛЕР ФОРУМЫ – ЕР АЗАМАТ ТӘРБИЕЛЕУ БАСТАМАСЫ

Қарағандыда «AMANAT» партиясының облыстық филиалының ұйымдастыруымен Әкелер күніне орай «Әке аманаты» атты аймақтық форум өтті. Шараға шамамен 300-дей әке қатысты. Олардың ішінде педагог, әскери қызметкер, қоғам қайраткері, кәсіпкер, спортшылар бар.

Әдебиет БЕЛГІБАЙҰЛЫ,
Қарағанды облысы

Форумды ұйымдастырушылардың бірі – «AMANAT» партиясының Қарағанды облыстық филиалы. Басты тақырып ретінде ұрпақ тәрбиесі, патриотизм, цифрлық қауіпсіздік және нашақорлықпен күрес мәселелері қамтылды. Аталған шара институтты нығайтуға, әке рөлін арттыруға және қоғамдағы ер азаматтардың жауапкершілігін күшейтуге бағытталған ауқымды бастамалардың бір бөлігі болды.

«AMANAT» партиясының Қарағанды облыстық филиалының төрағасы Бекзат Алтынбеков:

– Бүгінгі форум – жай кездесу емес. Бұл – балаға жолдас, басты тәрбиеші ретінде әкенің беделін қалпына келтіруге қадам. Күшті отбасы – мықты мемлекеттің негізі. Әкелікті қолдау және жауапты ер-азаматтық көшбасшылықты қалыптастыру – біздің басты басымдықтарымыздың бірі. Әке болудың жүгін білуіміз керек, – деді форумды ашар сөзінде.

Интернетке, ұялы байланысқа байланған болашақты тәрбиелеу жолдарының бірі – кітап оқу. Ол үшін не істеуіміз керек? Қайтсек бала қолына кітап алады? Осы туралы республикалық «Оқырман отбасы» байқауының жеңімпазы Е.Бөкетов атындағы Қарағанды зерттеу университетінің аға оқытушысы Сержан Қожанұлы айтып берді.

– Қой бақсақ та қолымызға кітап ұстап жүретінбіз. Яғни, бала кезімізден сіңген, қалыптасқан кітапты сүйіп оқу, көп мағлұматтар алу. Балаларымызға ертегі оқыдық, кішкентай кезден батырлар жырын оқыдық. Содан кейін балаларымыз да кітапты сүйіп оқиды, жақсы көреді. Сондықтан балаларымызға кітап оқудың пайдасы туралы көп айтуымыз керек. Интернеттің де пайдасы мол, бірақ кітап оқу баланың зейінін ашады, болашаққа қадам басқанда өте қажет болады. Соны ұғынуымыз керек, – деді Сержан Қожанұлы.

Форумда ата-ана тәрбиесімен қатар, қоғамдағы ер-азаматтардың рөлін күшейту, интернеттегі агрессия мен нашақорлыққа қарсы іс-шаралар сияқты тақырыптар да талқыланды. Қатысушылар өз тәжірибелерімен бөлісті, пікірталастарға қатысты. Форумда қоғамда балалармен сенімді қарым-қатынас құру, интернеттегі агрессияға қарсы профилактика, нашақорлыққа нөлдік төзімділікті қалыптастыру, әкенің отбасының отағасы және қорғаушысы ретіндегі рөлі туралы мәселелер қаралды.

«AMANAT» партиясының мүшесі, ABADAN спорт академиясының президенті Нұрлан Калтаев:

– Бүгінде ABADAN спорт академиясында бір жарым мыңнан астам бала 11 спорт түрінен, оның ішінде 4 олимпиадалық пәннен тәрбиеленуде. Академияның қоржынында ушу-саньда, пенчак силат, ММА, панкратион, еркін күрес және бокс сияқты спорт түрлері бойынша 17-ден астам Қазақстанның спорт шебері және 40 спорт шеберлігінен үміткер бар. Сондай-ақ балалар арасында «Спорт – есірткіге қарсы» атты нашақорлықпен күрес жобасы әзірленді. Жастардың нашақорлыққа нөлдік төзімділігін қалыптастыру – біздің басты бағыттарымыздың бірі. Бұл мәселе тек денсаулыққа ғана емес, ұлттық қауіпсіздікке де қатысты. Спорт, тәртіп және ер-азаматтық тәлімгерлік – жастар арасындағы адалдыққа тәрбиелейтін және психологиялық проблемаларға қарсы күшті құрал болуға тиіс, – деді.

Форум соңында «AMANAT» партиясы атынан ризашылық хаттар табысталып, партияға жаңа мүшелерге партиялық билеттер берілді. Бұл іс-шара партия миссиясына сенім мен ер-азаматтардың өз отбасы мен қоғам үшін жауапкершілік алуға дайын екендігінің символы болды.

ҚОҒАМДЫҚ ҚАБЫЛДАУ – ЕЛМЕН ЕТЕНЕ

Қазақстандықтар маңызды әлеуметтік мәселелерді шешуде «AMANAT» партиясына сенім артады. Өткен аптада еліміздің барлық өңіріндегі «AMANAT» партиясының Қоғамдық қабылдау бөлмелерінде шамамен 300-ге жуық қабылдау өткізіліп, 1000-нан астам азамат жеке қабылдауда болып, 1 500-ден астам өтініш тіркелді. Өтініштер медицина, әлеуметтік саясат, өңірлерді дамыту және азаматтардың құқықтарын қорғау тақырыптарын қамтыды.

Мәселен, Мәжіліс депутаты, «AMANAT» партиясы фракциясының мүшесі Самат Мұсабаевқа астаналық тұрғын жүгінді. Әйелге бүйрек ауруы диагнозы қойылған. Ол трансплантацияны ұзақ күту өміріне қауіп төндіріп тұрғанын айтып, көмек сұрады. Депутат күту тізімінің қалай қалыптасатынын түсіндіріп, медициналық көрсеткіштер бойынша кезекті жылжыту мүмкіндігін қарастыру үшін Республикалық трансплантацияны үйлестіру орталығына жүгінуді ұсынды. Сонымен қатар ол Денсаулық сақтау министрлігіне жүгінуде партиялық қолдауды қамтамасыз етуге дайын екенін жеткізді.

Сондай-ақ депутаттың қабылдауында Түркістан облысының тұрғыны аудандық әкімдік (Жетісай ауданы) өткізген тендер барысында ереже бұзылғанын мәлімдеді. Оған тендер қорытындысына шағымдану тәртібі, сыбайлас жемқорлыққа қарсы органдарға арыз беру жолдары мен сотқа жүгіну мүмкіндіктері егжей-тегжейлі түсіндірілді.

Бұдан бөлек, Маңғыстау облысындағы медицина саласының жүйелі мәселелері де көтерілді – атап айтқанда, мамандар мен құрал-жабдықтардың тапшылығы сөз болды. Кездесу қорытындысы бойынша, нақты проблемалар тізімі қамтылған ұжымдық өтініш әзірлеу ұсынылды. Бұл құжат депутаттық сауал дайындау және оны Денсаулық сақтау министрлігі мен жергілікті атқарушы органдарға жеткізу үшін пайдаланылатын болады.

Сондай-ақ азаматтарды қабылдауды «AMANAT» партиясының Хатшысы Эльдар Жұмағазиев те өткізді. Қабылдау барысында ауыл шаруашылығын дамыту, отандық өндірісті қолдау және шағын бизнесті өркендету секілді мәселелер қозғалды. Мәселен, елордалық азамат бюджет қаражаты есебінен жүзеге асатын жобаларда қазақстандық тауарларды пайдалану басымдыққа ие болуға тиіс деген ұсыныс білдірді. Оның айтуынша, бұл ішкі нарықты нығайтып, жаңа жұмыс орындарын ашуға және экономиканың дамуына серпін бермек.

Ал Абай облысының зейнеткері ауыл шаруашылығы саласында бизнес ашу үшін несие алу жолын сұрап келді. Ол бұл қаражатты жеке пайда үшін емес, немерелерінің болашағы үшін сенімді негіз қалыптастыру мақсатында пайдаланғысы келетінін айтты. Эльдар Жұмағазиев оның белсенді азаматтық ұстанымына алғысын білдіріп, «Ауыл аманаты» бағдарламасының шарттарын түсіндіріп, өңірлік жобалық кеңсеге жүгінуге кеңес берді. Сондай-ақ жергілікті партия филиалынан өтініш әзірлеу және тапсыру бойынша көмек сұрауға болатынын жеткізді.

Басқа өтініштердің қатарында 2016 жылғы 1 қаңтардан кейін зейнетке шыққан күштік құрылымдар қызметкерлеріне базалық зейнетақы төлемдерін қайтару мәселесі де болды. Алматы қаласының тұрғыны бұл санаттағы азаматтардың әлеуметтік әділеттілік қағидаты бойынша өз құқықтарын қорғап жатқандарын жеткізді. Оған қолданыстағы нормалар түсіндіріліп, депутаттардың қатысуымен уәкілетті органдарға ұжымдық өтініш жолдау үшін бастамашыл топ құру ұсынылды.

МӘСЕЛЕ

ҮЛЕСКЕР ДЕ, ҮЙІ ДЕ ЗАҢ ҚОРҒАУЫНДА

Баспана – әр отбасының меншікті жерұйығы, құт ұялаған мекені, төл салты салтанат құрған бақыт сарайы, ұрпағына мұраға қалдырар қара шаңырағы. Халықты баспанамен қамти отырып, мемлекет көп нәрседен ұтады. Үйі бардың әрине, күйі жақсы: елдің әлеуметтік жағдайын жақсартады, қоғамның қолдауын иеленеді. Сондай-ақ экономикаға серпін береді: құрылыс ел экономикасы өсімінің басты бір драйвері! Әйткенмен, мұнда үлескерлер проблемасының ушығуына ұрынбау маңызды. Өмірге жолдама алған жаңа заң – осының қамы.

Елдос СЕНБАЙ

Елдар ҚАБА *(коллаж)*

ИГІЛІК ҮШІН ДЕ ТЫЙЫМ ҚАЖЕТ

Ел Парламенті депутаттар бастамашы болған «Кейбір заңнамалық актілеріне тұрғын үй құрылысына үлестік қатысу, автомобиль жолдары және мүгедектігі бар адамдарды тасымалдау жөніндегі қызметтерді көрсету мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заңды түпкілікті қабылдады.

Сенат оны 12 маусымдағы отырысында бірден екі оқылымда шұғыл қарап, мақұлдады. Бірақ заңнамалық түзетулердің біраз жаңалығы болғандықтан, нарық, жауапты мемлекеттік құрылымдар, бұқара мен бизнес дайындалып үлгеруі үшін «өтпелі кезең» белгіленді. Яғни, заң оған Президент қол қойып, ресми жарияланған соң күнтізбелік 60 күннен кейін қолданысқа енгізіледі.

– Мақұлданған заң үлестік құрылыс саласында мемлекеттік реттеуді күшейтеді. Негізгі мақсат – тұрғын үйге қатысты жасалатын келісімдердің ашықтығы мен қауіпсіздігін арттыру. Үлескерлердің құқықтарын қосымша қорғауды қамтамасыз ететін түзетулер топтамасы енгізілді. Жалпы, заң үлескерлерді сенімсіз құрылыс компанияларынан қорғауға, басқа да өзекті мәселелерді шешуге оң септігін тигізеді деп сенеміз, – деді Сенат Төрағасы Мәулен Әшімбаев.

Үлескерлерді жаңаша қорғау және нарықты ретке келтіру үшін заң келесі жаңашылдықтарды енгізеді: біріншіден, үлескерлік қатысу туралы келісімдерді тек қағаз күйінде ғана емес, электронды нысанда да бекітуге рұқсат етеді. Қос құжаттың заңдық күші бірдей болады. Бұл, мысалы, өзге өңірде тұратын қазақстандықтарға, тіпті шетелдіктерге келмей-ақ, қашықтан айталық, Астанадан пәтер сатып алуына жол ашады. Бұл ретте бір пәтерді бірнеше адамға сату сияқты сорақылық қайталанбауы үшін әрбір келісімшарт бірыңғай ақпараттық жүйеде – «Тұрғын үй құрылысына үлестік қатысудың бірыңғай ақпараттық жүйесінде» (Қазреестр) міндетті түрде тіркелуге тиіс болады. Екіншіден, әрбір үлескерлік қатысу келісімшартында компанияның үлескерлердің ақшасын тарту үшін алған рұқсатының нөмірі мен датасы міндетті түрде көрсетілуге тиіс. Көрсетілмесе, ондай келісім жарамсыз болуы мүмкін. Үшіншіден, құрылысқа рұқсаты жоқ немесе Бірыңғай оператордан кепілдік алынбаған тұрғын үй кешендеріндегі баспананы сатып алуға ипотекалық заемдар беруге және төлемдер қабылдауына қатаң тыйым салынады. Төртіншіден, рұқсат құжаттарынсыз салынып жатқан және үлескер тартуға рұқсаты жоқ үйлерде тұрғын және тұрғын емес үй-жайларды сатып алуға байланысты алдын ала шарттар жасасуға тыйым салынады. Сондай-ақ қазірде кең танымал алдын ала шарттар, инвестициялау, брондау, цессия және тағы басқа шарттар жасасуға тыйым салынады. Бұл қарапайым қазақстандықтарды пәтерді «котлован» кезеңінде арзандау сатып алу мүмкіндігінен айырмақ. Бесіншіден, әкімдіктің рұқсаты немесе бірыңғай оператордың кепілдігі болмаған жағдайда құрылысы жүріп жатқан тұрғын үй кешенін тіпті жарнамалауға тыйым салынады. Алтыншыдан, заңсыз табылған, қылмыстық және лас қаражаттарды заңдастыруға тосқауыл қою үшін бұдан былай үлескерлік қатысу келісімшарттары бойынша бүкіл ақша операциясы тек қана қолма-қолсыз нысанда жүргізілуге тиіс болады. Қазіргідей сөмке толы шытырлаған ақшамен келіп, оны құрылыс компаниясының кассасына енгізе салуға тыйым салынады. Жетіншіден, келер жылдан бастап, салушыларға көп пәтерлі үйдің іске қосылу мерзімін 5 айдан артық ұзартуға рұқсат етілмейді. Қазіргі кезде 9 айға дейін ары ысыруға жол беріледі. Заң талаптары шағын қабатты құрылысқа, соның ішінде жеке үйлерге де таралады.

ЕСЕПТІЛІК АРТЫП, БАҚЫЛАУ КҮШЕЙЕДІ

Сонымен бірге, қалпымен олигополия жайлаған, алыптар үстемдік еткен салада бәсекелестікті арттыру үшін тұрғын үй салғысы келетін компаниялардың «жұмыс өтіліне» қойылатын ең төменгі талаптар 5 жылға тәжірибеден 3 жылға дейін азайтылды. Бұдан басқа, салынып жатқан тұрғын үй нарығында үлескерлердің ақшасын тартудың заңдылығына жергілікті әкімдіктің де мониторинг жүргізуі көзделген.

Мұның сыртында, азаматтарды ақпараттандыруды арттыру үшін жаңа мекеме – «Қазақстан тұрғын үй компаниясы» АҚ базасындағы Үлескерлерді қолдау орталығы құрылады. Ол келушілерге мысалы, қандай да бір құрылыс компаниясының қаншалықты адал екенін тексеріп, кеңес-консультация беруге тиіс.

Еліміздің құрылыс саласы халықты баспанамен қамтамасыз етуде, жұмыс орындарын ашуда, іскерлік ортаны қалыптастырып, бизнес-белсенділікке зор ықпал етеді. Мұнда тұрғын үй құрылысына үлестік қатысу тетігі айрықша әлеуметтік маңызға ие. Ол мыңдаған қазақстандыққа тұрғын үй мұқтаждығын өтеуге мүмкіндік беріп, тиімділігін дәлелдеді. Алайда қазіргі сынқатерлерді, салушылардың жосықсыз тәжірибесін, реттеудің жеткіліксіздігін ескеріп, депутаттар тұрғын үй құрылысына үлестік қатысу саласындағы заңнамалық базаны жетілдіруге бағытталған заңды әзірлеген еді.

– Бұл заң аясында енді құрылыс компаниялары 3 бағыт бойынша, яғни әкімдіктерге, екінші деңгейлі банктер арқылы рұқсат алуда және «Қазақстан тұрғын үй компаниясы» АҚ арқылы жергілікті билікке есеп беруге міндеттеледі. Мысалы, Астанада 20 тұрғын үй қатар салынып жатса, ондағы құрылыстың барысы анық көрініп тұрады. Бұл жерде тек қаржылық жағы емес, жобалық-сметалық құжаттамада қандай да бір ауытқу болса, ол да жария болады. Мысалы, 200 пәтерлік тұрғын үйдің 100 пәтері сатылып кетсе, бірақ оның құрылысы жүрмей, төртінші, бесінші қабатқа келгенде тоқтап қалса, оны «Қазреестр» арқылы әкімдіктегілер көріп-біліп отырады және үлескерлердің шулауын күтпей, дер кезінде шара қолданады, – деді Мәжіліс депутаты, «AMANAT» партиясы фракциясының мүшесі Самат Мұсабаев.

Жалпы, «Тұрғын үй құрылысына үлестік қатысу туралы» заңының қабылданғанына 19 жылдан асты. Осы жылдары оған 35 рет өзгеріс енгізіліпті. Алайда алаяқ түгіл, ірі құрылыс холдингтері де құрылысты заңсыз жүргізудің, яғни заңнаманы айналып өтіп азаматтармен алдын ала шарттар жасасудың түрлі әдіс-айласын меңгеріп алды. Бір жағынан, болашақ үлескер құрылыс компаниясымен емес, әлдебір агенттікпен, бөгде фирмамен алдын ала шарт, брондау, инвестициялау және тағы басқа келісімге отырады.

Екінші жағынан, «бөтен» фирма құрылыс компаниясының кеңсесінде жұмыс істейді, клиентте бір сұрақ пайда болса, дереу салушының менеджерімен не заңгерімен ақылдасуға жүгіреді. Ендеше мыңа заң күшіне енген соң да жосықсыз компаниялар тағы бір түрде шарт жасасудың жаңа схемаларын таппайтынына Үкімет кепілдік бере ме?

Екінші жағынан, «бөтен» фирма құрылыс компаниясының кеңсесінде жұмыс істейді, клиентте бір сұрақ пайда болса, дереу салушының менеджерімен не заңгерімен ақылдасуға жүгіреді. Ендеше мыңа заң күшіне енген соң да жосықсыз компаниялар тағы бір түрде шарт жасасудың жаңа схемаларын таппайтынына Үкімет кепілдік бере ме?

АЛДАНҒАН ҮЛЕСКЕРГЕ КІМ АРАША?

– Ондай қарау тірліктерге тосқауыл қою үшін біз депутаттардың үлескерлердің ақшасын заңсыз тарту бойынша шарт жасасуға жол бермеуді қарастыратын Азаматтық кодекске ұсынылған түзетулерін толық қолдадық. Сол арқылы құрылыс компаниялары үлескерлердің ақшасын заңсыз тарта алмайды және тиісті шарттарды тек заңды түрде қабылдауға мәжбүр болады! Сондай-ақ барлық шарт әкімдіктерде және Qazreestr.kz электронды порталында тіркелуге тиіс. Бұл бір пәтерді екі-үш адамға қатар сатудың алдын алады. Бұл заң жаңа проблемалы объектілердің пайда болуына және үлескерлердің алдануына жол бермейді, – деп сендірді Өнеркәсіп және құрылыс вице-министрі Қуандық Қажкенов.

Әзірге «үй аламыз» деп бар жиған-тергенін баспанаға салып алданған үлескерлердің саны азаймай тұр. Басқасын айтпағанда, елорданың өзінде пәтерлерді заңсыз сатқан, құрылысы аяқталмай орта жолда тұралап қалған 51 проблемалық объект бар екен. «Қазақстан Тұрғын үй компаниясының» мәліметі бойынша, Қазақстанда рұқсатсыз үлескер тартқан тұрғын үй нысандарының саны – 263. Тек 1 034 тұрғын үй кешенінің үлескер тартуға рұқсат құжаттары толық. Заңсызы сүріледі.

Сонда алданған үлескерлер не істейді? Әкімдіктің, Парламенттің, прокуратураның және басқа инстансалардың табалдырығын тоздырады, ұлардай шулап, көшеге шығады, журналистерді шақырады. Мына заң үлескерлер баратын жаңа «мекенжай» белгілейді, бұл – Үлескерлерді қолдау орталығы. Алайда оның нақты немен айналысатыны, құзыры, жұмыс өрісі толыққанды белгісіз. «Қазақстан Тұрғын үй компаниясы» АҚ басқармасының төрағасы Алтай Күздібаевтың айтуынша, орталық өз жұмысын онлайн жүргізеді.

– Үлескерлерді қолдау онлайн орталығының негізгі міндеті – біріншіден, үлестік заңнама шеңберінде тұрғын үй сатып алуға байланысты барлық мәселеде азаматтарға кеңес беру. Екіншіден, азаматтардың үлескер қаражатын заңсыз тартатын құрылыс компанияларынан тұрғын үй сатып алуының алдын алу. Біздің мақсат – үлескер құқығы мен құрылыс салушы міндеттемелерінің бұзылу тәуекелін барынша азайту. Бұл үшін жасанды интеллектті қолданысқа енгіземіз. Үлескерлерді қолдау онлайн орталығы былтыр іске қосылды. Жалпы, біз үлескерлерді әртүрлі онлайн сервис арқылы қолдауды жоспарлап отырмыз, – деді Алтай Шоқанұлы.

Соңғы жылдары Қазақстанда белсенді урбанизация үдерісі үдеді. Қала тұрғындарының саны өсіп жатыр, отбасылар төл тұрғын үй кеңістігін кеңейтуге аса зәру. БҰҰ ұсынымы бойынша халықты тұрғын үймен қамту стандарты әрбір адамға 30 шаршы метрден келуге тиіс. Қазақстан бұл көрсеткіштен әлі алыс. Ұлттық статистика бюросының мәліметі бойынша, елімізде орташа көрсеткіш 24,5 шаршы метрді құраған. 5 жылда баспанамен қамту небәрі 2,3 метрге өсті. Мұндай қарқынмен Қазақстан жайлырақ тұрғын үйдің халықаралық стандарттарына тек 2040 жылға қарай қол жеткізе алуы мүмкін.

Бүгінде кей өңірде баспанамен жабдықтау жағдайы орташа республикалық деңгейден де төмен: мысалы, Жамбыл (18,8 ш.м), Жетісу (19,9 ш.м) және Абай (20,4 ш.м) облыстары аутсайдер қатарында. Егер жаңа заң аймақтық құрылыс компанияларының пайда болып, дамуына жол ашса, бұл өңірлерде құрылыстың гүлденуіне серпін берілуі мүмкін. Онда өңірлер де ең ірі мегаполистеріміздің деңгейіне тартылып, белесін бағындырмақ. Бүгінде Астанада әр тұрғынға шаққанда 32,3, ал Алматыда – 30,6 шаршы метрден келеді. Яғни, қос бас қаламызда БҰҰ стандарты орындалды.

ДАМУ

ЖҰМЫСПЕН ҚАМТУ ЖАЛҒАСУДА

Қарағанды облысында еңбекке араласқысы келген жандарға түрлі мамандықтар ұсыну жалғасуда. Жақында ғана мүгедектігі бар адамдар үшін жұмыс орындарына квота 282 орынға дейін ұлғайтылды. Бүгінде квота бойынша 120 адам жұмысқа орналасты.

Әдебиет БЕЛГІБАЙҰЛЫ,
Қарағанды облысы

– Квота бойынша 120 адам жұмысқа орналастырылды. Олар – көру қабілеті бойынша, жалпы аурулары бар, еңбек жарақатынан кейін және басқа да шектеулері бар адамдар, – деді Қарағанды облыстық Жұмыспен қамтуды үйлестіру және әлеуметтік бағдарламалар басқармасы басшысының орынбасары Әсем Жүніспекова облыс әкімдігінде өткен кеңесте.

Арнайы жұмыс орындарын құратын жұмыс берушілерге дене мүмкіндігі шектеулі адамдар үшін арнайы жабдықтар сатып алуға субсидия беріледі. Бұдан басқа, мемлекет қызметкердің жалақысын үш жыл ішінде ішінара жабады: бірінші жылы 70%-дан, үшінші жылы 60%-ға дейін. Биыл есту қабілеті және тірек-қимыл аппараты бұзылған адамдар үшін 11 осындай жұмыс орны құрылды. Бұл – жинаушылардың, буып-түюшілердің, бейнебақылау операторларының, менеджерлердің бос орындары.

Өңірде «Күміс жас», «Алтын жас», «Бірінші жұмыс орны» жобалары да жұмыс істеп жатыр. Олар егде жастағы адамдарға, жастарға және басқа да санаттағы азаматтарға еңбекке қайта оралуға немесе алғашқы жұмысқа орналасуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар оқыту мен қайта оқытуға ерекше назар аударылады. Мүгедектігі бар адамдар нарықта сұранысқа ие кәсіптер бойынша қысқа мерзімді курстардан өтіп, кәсіпкерлік саласында білім ала алады.

«Бастау Бизнес» жобасы аясында 160 адам оқытылса, оның 87-сі бизнес-жобаларын қорғап шықты. Айта кету керек, өз ісін бастағысы келетіндер үшін де қайтарымсыз гранттар қарастырылған. Биыл 400 АЕК бойынша 225 грант беру жоспарланып отыр. Бірінші лекке мүгедектігі бар адамдар мен мүгедектігі бар балаларға күтім жасайтындардан 96 өтініш келіп түсті. Гранттар маусым айының соңына дейін беріледі деп күтілуде.

Бизнеспен ынтымақтастық туралы Қарағанды әкімі Мейрам Қожухов айтып берді.

– Кәсіпкерлер тарапынан түсіністік бар. Біз олармен жалақыны субсидиялау және еңбекке жағдай жасау үшін өтемақы төлеу мәселелері бойынша кездестік. Биыл алғаш рет пластик терезелер жасайтын фирма барлық қажетті жабдықтарды сатып алып, көру қабілеті бұзылған адамдар үшін жұмыс орындарын құрды, – дейді Мейрам Кожухов. – Оған қоса, ірі кәсіпорындармен ғана емес, жеке кәсіпкерлермен де жұмыс істейміз.

Мүгедектігі бар адамдарды жұмысқа орналастыру деректері көбейіп келеді. Мысалы, қарағандылық көру қабілеті нашар әйел «Дедал» ЖШС құрған арнайы жұмыс орнында екінші жыл тігінші болып жұмыс істейді.

І топтағы мүгедекті ACET inclusiv қоғамдық бірлестігі клиенттермен жұмыс жөніндегі менеджер ретінде жұмысқа орналастырды. Ал Теміртау тұрғыны тірек-қозғалыс аппараты ауруына байланысты «Бірінші жұмыс орны» жобасы бойынша массаж жасаушы болып жұмысқа орналасты. Саран қаласының тұрғынына мүгедектігі кедергі келтірмей, «Күміс жас» жобасы бойынша жұмысқа дүкеннің әкімшісі болып орналасты, ал Қарқаралы қаласының тұрғыны І топтағы мүгедек бола отырып, квота бойынша аудан әкімі аппаратында статистик болып жұмысқа алынды.

Облыс әкімі Ермағанбет Бөлекпаев зейнеткерлерді жұмыспен қамтуға бағытталған «Алтын жас» жобасына назар аударды. Әсем Жүніспекованың айтуынша, жоба жақсы нәтижелер көрсетіп отыр. Биыл жоспар бойынша 400 адамды жұмысқа орналастыру қажет болған еді, ал қазірдің өзінде 465 зейнеткер жұмыс тапты. Мұндай мамандарға нақты сұраныс бар. Өтінімдер шағын бизнестен де, ірі кәсіпорындардан да келіп түседі. Ермағанбет Бөлекпаев қала және аудан әкімдеріне мемлекеттік басқару құрылымдарында мүгедектігі бар адамдарды жұмысқа орналастыру мүмкіндігін қарастыруды ұсынды.

БІЗДІҢ СҰХБАТ

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТІДЕ ЭТИКА БОЛМАЙДЫ

Ғылыми технологиясы озық елдердің болашағы жарқын деп болжанғанымен, есептеу машиналары адами құндылықтарды алмастырса, егер ЖИ адам орнына шешім шығара бастаса, келешек қауіпті болуы мүмкін. Сондықтан қазақтың цифрлық әлемі қандай болуы керек деген сұрақ өзекті. Бұл тұрғыда айтары бар IT ағартушы, ЖИ маманы Тимур Бектұрмен әңгімелескен едік.

Тимур БЕКТҰР,
IT ағартушы:

– Қазақстанда цифрлық технологиялардың жылдам енуі шетелдік импорт негізінде тез жүзеге асып жатыр десек, қате емес. Осы орайда еліміздің цифрлық әлемін дамыту үшін отандық ғылыми орталықтар мен стартаптарды қолдау нақты қандай бағытта дамуы қажет деп ойлайсыз?

– Менің ойымша, Ғылым министрлігі осы бағыттар бойынша қарқынды жұмыстар атқарып жатыр. Бұрын-соңды елімізде болмаған жаңалықтар енгізіліп, әлемдегі ең мықты оқу орындарының, университеттердің филиалдары ашылып жатыр. Сөзімнің дәлелі ретінде күні кеше Ұлыбританиядағы Кардиф университетінің, Оңтүстік Кореядағы Сеул университетінің филиалдары ашылып, алғашқы студенттерін қабылдай бастады. Бұл тек бір биылғы жетістік емес, былтыр да, оның алдыңғы жылдары да еліміздің батыс және шығыс өңірлерінде шетелдік университеттердің филиалдары ашылған болатын. Германия мен Ақтаудағы Есенов университеті аясында, ұлыбританиялық Heriot-Watt университеті мен Ақтөбедегі Жұбанов университеті бірлесіп, қос дипломдық бағыттар ашты. Бұлардың барлығы технологияларды дамыту үшін жасалып жатқан жұмыстар.

Одан бөлек, Ғылым және жоғары білім министрі Саясат Нұрбек ғылыми-технологиялық саясат бағытында академиялық орта мен өндірістердің өзара қарым-қатынасын дамытып, ғылымға бөлінетін қаржының көбеюіне де күш салып, айтарлықтай нәтижеге жетіп жатыр. Еліміздегі кен орындарын игеретін мекемелердің ғылыми зерттеулерге бөлінетін қаражатын оң бағытта жұмсау, Ғылым қорының жұмысын жетілдіру, терең өңдеу арқылы күрделі зерттеулерге жол ашу, ғылымды қаржыландыру тетіктерін жетілдіру жұмыстары жасалып жатыр. Жақында ғана еліміздің біраз жас ғалымдары мемлекеттен пәтер алып, қуанышқа кенелді. Осының барлығы отандық ғылымның дамуына қосылып жатқан үлес деп есептеймін. Өйткені мемлекеттік гранттар мен акселерациялық бағдарламалар бұған дейін де бар еді және әлі де бола береді.

Ал мен жоғарыда айтып өткен жұмыстар, олар платформалық мәселелер болатын. Сол мәселелер біртіндеп шешіліп келе жатқанға ұқсайды. Енді менің арманым, университеттер мен мектептер арасындағы коллаборация болса, шіркін. Мектеп оқушыларына арналған ЖИ хакатондар, жазғы мектептер болса деп те ойлаймын. Жалпы, стартаптар мен технологиялық ғылыми орталықтарды қолдау Astana Hub арқылы да, Ғылым қоры арқылы да жүзеге асып жатыр. Өйткені олар үнемі әртүрлі акселерация жасап отырады.

– Жасанды интеллектіні мектептерге енгізудің мақсаты қандай? Дайындалып жатқан «Жасанды интеллект» туралы заң жобасында оқушылардың ЖИ-ді қалай немесе не үшін пайдалануы керектігі туралы қандай нормалар болуы керек?

– Жасанды интеллект (ЖИ) тек технологиялық серпіліс емес, сонымен қатар білім беру жүйесін жаңа деңгейге көтерудің құралы. Иә, бүгінде ЖИ-ге қатысты елімізде, қоғамда, жұртшылықта біраз скептикалық, сыңаржақ көзқарастар бар. Дегенмен бұл жерде «Балалар ЖИ құралдарына сеніп алып, сабақ оқудан қалады» деген қорқыныш қанша жерден заңды болса да, бізде екінші жағынан қорқыныш бар. Ол – біздің балаларымыз, болашақ мамандарымыз өзге дамыған елдердің оқушыларынан қалып қойса не істейміз? Мәселен, мен АҚШ-та оқып жүрген кезімде Нью-Йорк Білім басқармасы мектептерде ChatGPT қолдануға тыйым салды. Бұл – 2023 жылдың алғашқы айлары еді. Дегенмен артынан ол тыйымды тоқтатып, ЖИ қолдануға рұқсат берді. Оның үстіне, қазір АҚШ билігі ЖИ құралдарын төменгі сыныптардан бастап оқытуға ден қойып жатыр. Демек, біз қаласақ та, қаламасақ та, ұнаса да, ұнамаса да технологияның даму бағыты – осы.

Мектептерге ЖИ енгізудің басты мақсаты – оқушыларды XXI ғасырдың негізгі дағдыларымен қаруландыру: сыни ойлау, цифрлық сауаттылық, креатив пен әртүрлі деректермен жұмыс істеуге машықтандыру. Осы жерде «әртүрлі деректермен жұмыс істеуге машықтандыру» деген сөзіме мән беруді сұраймын. Сонымен қатар ЖИ арқылы оқыту қазір жиі айтылып жүрген персонификация, яғни әр оқушының қарым-қабілет қажеттілігіне сай бейімделген білім беруді жүзеге асыру жағынан тамаша.

Осы мақсаттарды заңмен бекіту үшін келесі нормалар болғанын қалар едім: ЖИ құралдарын қолдану ережесін пысықтау. Мысалы, өз балаларыма ЖИ арқылы толықтай үй тапсырмасын орындау емес, тек көмекші құрал ретінде пайдалануды үнемі ескертіп, қадағалап отырамын. Яғни, «Мына есепті шығарып бер» деп сұрама, «Мына есепті шығару үшін не істесем болады? Түсіндір. Осыған ұқсайтын басқа үлгі бер» деген секілді. Өйткені «академиялық адалдықты сақтау» деген жай сөз емес. Мен оған құрметпен қараймын. Оны сақтау керек. IT қауіпсіздік маманы ретінде де оқушылардың дербес деректерін қорғау мәселесіне көңіл бөлу керек. Яғни, оқушыларға, жалпы қоғамға ЖИ құралдарына өзінің, отбасының немесе басқа бір адамға қатысты жеке мәліметтерді енгізудің түбегейлі заңсыз және қате екенін ұғындыру қажет. Сондай-ақ әрине, мұғалім мен оқушының ЖИ-мен өзара қатынас кезінде этикалық стандарттарды сақтауға да мән беру керек.

> «Қазіргі балалар барлығын біледі, бізден тез үйренеді» деп жатамыз. Алайда мен арасында өз ұлдарыма ЖИ құралдарын беріп, сонымен сөйлесуді тапсырамын. Сол кезде олардың сөйлесе алмай, сұрақ қоя алмай жатқанын байқаймын.

– Жалпы, ЖИ мен цифрлық технологияларды заңға бағындыруға бола ма? Оны заңмен реттеу дегенді түсіндіріп беріңізші...

– Сұрағыңыз қызық екен. Бәлкім, «Адам баласы заңға бағына ма?» деп сұраған дұрысырақ шығар. Сол кезде жауабы түсінікті болар. Өйткені технологияны қолданатын адамдар ғой. Ал адам жүрген жерде заңбұзушылық әрдайым болады. Өмірде кездесетін құқықбұзушылықтың барлығын заңмен орап тастау мүмкін емес секілді.

Иә, ЖИ де адам жасаған жүйе ретінде заңмен реттелуге тиіс. Артықшылықтары: жеке деректердің қорғалуы, қауіпсіздік пен этика, қоғамдағы сенімділік. Мысалы, сіздің жеке бас мәліметіңіздің таралып кетпеуіне деген сенімділік. Мәселе заңда емес, оның атқарылуында сияқты. Кемшіліктері де сол жерден кеп шығады: технология өте жылдам дамуда, ал заң кешігіп отырады, заң шектен тыс қатал болса – инновацияны тұншықтыруы мүмкін.

Сондықтан заң – тежеуші емес, бағыттаушы болуы қажет.

– Мектептерге жасанды интеллектіні енгізу бойынша қандай бағдарламалар әзірленуі керек деп ойлайсыз? Білім беру бағдарламаларын, оқыту тәсілдерін әзірлеуде бірыңғай отандық жүйе қарастырылған ба?

– Ол жағына терең бойламадым. Бәлкім, Оқу-ағарту министрлігінің жоспарлары бар шығар. Бірыңғай отандық жүйе жасау соншалықты қиын процесс деп ойламаймын. Сондай-ақ министрлік солай деп шешсе, ондай жүйені тез жасай алатынына сенімдімін. Дегенмен оған қарап отырмай әр мектеп, әр өңір осы бастан ЖИ-ді мектеп бағдарламасына кезең-кезеңімен енгізсе жақсы болар еді. Айталық, бастауышта – ЖИ туралы жалпы түсінік. Орта сыныпта – ЖИ құралдарын қолдану (мысалы, мәтін құрау, код жазу), жоғары сыныпта – Жасанды интеллект негіздері (Машинаны үйрету, Python, деректер талдауы) деген секілді.

Отандық бірыңғай жүйе – өте маңызды. Ол оқу мазмұнын біріздендіріп, сапалы әрі қауіпсіз платформаларды ұсынуға мүмкіндік береді. Бәлкім, бір жүйені ұсынып қалар. Ұсынбаса да өкініш жоқ. Бастысы, ережелер арқылы бағыт ұсынса да жеткілікті деген ойдамын.

– Сіздіңше, ChatGPT қолдануда оқушыларға нақты қандай жауапкершілік жүктелуге тиіс?

– Оқушыларды ЖИ-ді тек тұтынушы ретінде емес, саналы әрі тиімді пайдаланушы ретінде қалыптасуына күш салу керек. Оған қосымша, жалған ақпарат таратпау, біреудің авторлық құқын бұзбау, ЖИ көмегімен жасалған жұмыс үшін жауапкершілік алу деген мәселелерді айтар едім.

Жеке көзқарасым, жалпы оқушыларға ЖИ құралдарын төтесінен қолдануға қарсылық көрсеткім келеді. «Төтесінен қолдану» деген не? Ол дайын жауапқа ие болуға үйрету. Мұндай жағдайда, әрине баланың өзіндік ойлау қабілеті төмендейді. Бәлкім сауатсыз боп қалуы да мүмкін. Бәлкім, тәжірибелік жобалар арқылы ЖИ-ді үйретуді стандартқа енгізу керек шығар. Ойлау қабілетін арттыратын, «ЖИ неге бұлай жауап берді?» секілді рефлексив сұрақтар қоюға жетелейтін қабілетті үйрету керек. «Қазіргі балалар барлығын біледі, бізден тез үйренеді» деп жатамыз. Алайда мен арасында өз ұлдарыма ЖИ құралдарын беріп, сонымен сөйлесуді тапсырамын. Сол кезде олардың сөйлесе алмай, сұрақ қоя алмай жатқанын байқаймын. Ондай болмау керек. Яғни, сұрақтан сұрақ туындап, түбінде кең көлемдегі маңызды ақпаратқа қол жеткізуге осы бастан тәрбиелеу керек.

– Жалпы, цифрлық технологияларды мектепке енгізу қандай өзгерістерге алып келуі мүмкін? Ол өзгерістер мен трансформацияларды қабылдауға оқушыларды даярлау қалай жүргізілмек?

– Менің уайымым сол. Егер ЖИ сауатсыз қолданылса – оқушы ойланбай, дайын жауаппен шектеліп, шығармашылық қабілетін тежейді. Бірақ дұрыс бағытта қолданылса, ЖИ шығармашылық қабілетті арттырады, жеке қызығушылықтарды дамытуға көмектеседі, жаңа форматтағы жобалық жұмыстар істеуге мүмкіндік береді.

«Мектепке енгізу қандай өзгерістерге әкеледі?» дегенге келсек, менің ойымша, білім саласы қатты өзгеріске ұшырауы қажет. Қазіргі білім жүйесі әлем бойынша ескірген деген пікірдемін. Біз қазір 150 жыл бұрынғы жүйемен жүрміз. Бірақ енді Қазақстан жеке-дара өз алдына бұл жүйені бұзып-жара алмайды. Ол үшін әлемдік жүйеде өзгерістер қажет шығар. ЖИ осы өзгерістерді жеделдетеді деген үміттемін. Өйткені айналаға қараңызшы? Әлем өзгерді ғой. Білім алу, ақпарат алу, бірдеңе үйрену жалпы информацияға қатысты көптеген дүние өзгерді. Осыған байланысты оқушыларды өзгерістерге бейімдеу үшін: сыни және шығармашылық ойлауды дамыту, ЖИ-мен бірлескен жұмыс модельдерін оқыту, өздігінен білім алуға бағытталған тапсырмалар беруге даярлау керек. Бұл ойымды Дүниежүзілік экономикалық форумның соңғы мәліметтеріне қарай сүйендім десек те болады.

– Жасанды интеллектінің этикалық міндеттері (оқушылардың құқығын қорғауда, сондай-ақ мектеп ережелерін сақтауда) қалай реттелуі керек деп ойлайсыз?

– Этикалық міндеттерді заңмен және мектеп ережелерімен бірге реттеу қажет. Осы ChatGPT шыққан кезде, 2022 жылдың соңында мен АҚШ-тың Бостон қаласындағы Бостон университетінде магистратура бітіріп жаттым. Ол жақтың профессорлары сәл жылдамдау ғой. Дереу университетішілік ЖИ-ге қатысты ереже қабылдап тастады. Мысалы, студенттің жеке деректерін ЖИ жүйесінде сақтау мен өңдеуге тыйым салу, студент ЖИ қолданса, оны ашып айту, академиялық адалдықты сақтау, ЖИ құралын тек қана ізденіс үшін қолдану, ал соңғы нәтижені студенттің өз жазуы міндетті деген секілді. Дұрысында, Оқу-ағарту министрлігі ортақ бір ереже шығарса да болады.

– Бұл тұрғыда мұғалімдерге қандай міндет, жауапкершілік жүктелуі мүмкін?

– Мұғалімдерге де қауіпсіздік мәселесі, этика, оқушылардың дербес, жеке мәліметін ЖИ құралдарына жарияламау деген секілді жауапкершілік жүктелуі керек. Мысалға айтар болсам, оқушы баланың үй тапсырмасын бағалау үшін ЖИ қолданатын мұғалімдер бар екені жасырын емес. Солар оқушының аты-жөнін, оқу үлгерімін, өзге де мәліметтерін солайымен ЖИ-ге салып жіберіп жатады. Бұл – түбегейлі қатаң тыйым салуды қажет ететін дүние.

Мұғалімдер ЖИ-мен жұмыс істеу арқылы өз рөлін трансформациялайды. Соны түсінсе жақсы болар еді. «ЖИ құралдарын түсініп, оларды тиімді қолдануды үйрету – оқушы жұмыстарының шынайылығын тексеру тәсілдерін меңгеру және өз жұмысын автоматтандыру (сабақ жоспары, тест бағалау т.б.) секілді бағытта қолданса, міндет пен жауапкершілік осы тұстан келіп шығады» деген ойдамын.

– Қазіргі еңбек нарығының жылдам өзгеруіне байланысты түлектердің көбі ақпараттық технологиялар саласын таңдап жатады. Айтыңызшы, дәл осы салада Қазақстанда жақсы жұмыс тауып, мықты маман болу үшін қай бағытта оқығаны, қандай университетті таңдағаны дұрыс?

– Бұл енді тым субъектив, тым жеке пікір болады деген ойдамын. Өйткені мына университетті таңда деп айтуды, мына саланы таңда дегенді өз басым ұнатпаймын. Біреу филологияны бітіріп, компьютер ғылымдарында үздік болуы мүмкін. Тағы бір химик өмір бойы қолданбалы химияны оқып, ең соңында үздік бағдарламашы болуы мүмкін. Сондықтан барлығы адамның өзіне байланысты. Ізденісіне, қарым-қатынасына байланысты.

IT саласында мықты болу үшін тек бағдарламалауды меңгеру жеткіліксіз. Дейтұрғанмен, қазіргі трендтер мыналар ғой: Data Science, Machine Learning, Cybersecurity. Одан бөлек сәл «жұмсақтау» IT бағыттар – UX/UI дизайн, өнімді басқару (Product Management) бар. Сосын Cloud Computing, DevOps, әсіресе телеком саласы өзіме ұнайды.

Қазақстанда білім алу үшін жақсы орындар жағынан нарықта жиі айтылатын: Назарбаев Университеті (NU), Алматыдағы Халықаралық IT университеті (IITU), Astana IT University, Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, ҚазҰТУ, Сүлеймен-Демирел университеті, Гумилев атындағы Еуразия ҰУ секілді ЖОО-ларды тілге тиек етуге болады. Алайда қайталаймын, өңірлердегі оқу орындарынан да жақсы маман боп шығуға болады. Сонымен қатар Coursera, edX, Udemy платформалары арқылы үздіксіз оқып отыру маңызды. Өз басым осы жолды аса құптаймын.

– Өзіңіз де білесіз, еліміздің кейбір аймақтарында интернет әлі әлсіз. Мектептер заманауи технологиямен толық жабдықталмаған. Бұл тұрғыдан алғанда, Қазақстанның цифрлық дәуірдегі мектебі қандай болу керек? Сонымен қатар ЖИ және білім мазмұнында ауыл мектептерінің қамтылуы қалай жүзеге аспақ?

– Менің ойымша, цифрлық дәуірде болсын, басқа дәуірде болсын, мектеп ол мектеп болуы керек. Ал мектептің жүрегі кім? Ол – мұғалім. Демек, мектептің мұғалімі дұрыс болса, қалған техника мәселесі уақытымен шешілетін болар. Өйткені дәл қазір бүкіл Қазақстанды интернетпен, компьютермен қамтып тастау аяқ астынан мүмкін емес екенін біліп отырсыз ғой. Болашақ мектебі, болашақ мектебі емес, қазіргі мектептің өзі Интернетке толық қосылған, смарт-тақта, планшет, ЖИ-ге негізделген платформа арқылы жұмыс істейтін, оқытушы мен оқушы арасындағы қарым-қатынасты технология арқылы тиімді ете алатын жүйе болса, одан артық не керек?

Ауыл мектептерін қамту үшін, ЖИ құралдарын офлайн режимде де қолдануға болатындай адаптацияласа, шіркін. Бұлтты платформалар арқылы сабақ беру (интернет аз болса да жұмыс істейтін) болса деп армандаймын. Сондай-ақ ауылдағы мұғалімдерге арнайы ЖИ курстарын өткізу қажет-ақ. Жалпы, жасанды интеллект – мектепті жаңартудың емес, түбегейлі қайта құрудың тетігі. Бірақ оны сәтті енгізу үшін технологиямен бірге тәрбие, этика және білім мазмұны да қатар дамуы қажет. Әйтпесе, біз технологиялық жаңарту деп жүріп, оқушы мен мұғалімді ұмытып кетіп жатқан сияқтымыз. Ең бастысы солар екенін назардан шығармасақ, технология өздігімен орнына береді. Маңыздысы – заманауи, білімді, тәрбиелі ұстаздарымыз аман болсын.

– Әңгімеңізге рақмет!

Сұхбаттасқан
Тілекгүл ЕСДӘУЛЕТ

ДАУА

ЖАН САУЛЫҒЫ ЖАНАШЫРЛЫҚТАН БАСТАЛАДЫ

«AMANAT» партиясы халыққа психологиялық көмек көрсету туралы заң жобасын әзірлеп жатыр. Бұл бастама халықтың психологиялық денсаулығын жақсарту, кәсіби емес «жалған психологтер» қызметін шектеу және психологиялық қызметтерді заңнамалық тұрғыдан реттеу мақсатында қолға алынды. Заң жобасы 2024 жылдан бастап қоғамда кеңінен талқыланып, 200-ден астам ұсыныс пен пікірлер ескерілді.

Қазақстанда психологиялық көмекке деген сұраныс артып келеді. Денсаулық сақтау министрлігінің мәліметіне сүйенетін болсақ, елде психикалық және мінез-құлықтық бұзылыстармен 200 мыңнан астам адам тіркеуде тұр. Бас прокуратураның Құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінің деректері бойынша 2022 жылы 3 700-ге жуық адам өз-өзіне қол жұмсаған, оның ішінде 234-і кәмелетке толмағандар. Қазақстанда көп адамдар қолжетімділіктің болмауына байланысты мамандарға жүгінуге қиналады.

Психологиялық көмек көрсету туралы заңның қабылдануы халықтың денсаулығын жақсартуға, кәсіби мамандардың қызметін реттеуге және сапалы көмекке қолжетімділікті арттыруға мүмкіндік береді. Бұндай заң жобасының пайда болуы еліміздегі қоғамның белгілі бір даму сатысына өтуін білдіреді. Психология ғылымдарының кандидаты Алмат Сәбитұлының айтуынша, бұл тек халыққа көмек қана емес, кәсіби психолог мамандардың жұмысын реттеуге көмектеседі. Алайда бәрібір де кез келген жаңа жобаның кем тұстары мен қауіптері болады.

«Бүгінгі адамдар өзінің менталды денсаулығына аса қатты мән беруге тырысады, соның арқасында психолог пен психиатр мамандарына сұраныс бұрынғыдан қарағанда әлдеқайда артып отыр. Бұл заң жобасы іске асырылатын болса, психологиялық көмек жетіспей жүрген адамдардың жасайтын қисынсыз немесе заңсыз әрекеттеріне тосқауыл болуға болады. Себебі адамның жан дүниесін зерттегеннің арқасында көп ақпарат біліп алуға немесе көп затқа қол жеткізуге болады», – дейді Алмат Сәбитұлы.

Бүгінде кәсіби психологтерден басқа, осы саланы бизнесқа айналдырып, жоғары білім алмай, Instagram сияқты платформаларда әртүрлі орынсыз ақпарат беретін, өздерін өзі тағайындап алған психологтер көбейіп бара жатыр. Алмат Сәбитұлының пікірінше, ондай «мамандарға» тіпті тыйым салуға да болады.

«Егерде осы заң жобасы қабылданатын болса, оның аясында жұмыс жасайтын адамдар құзыреті, білімі және тәжірибесі бар нағыз психологтер болуы – талап. 2-3 айлық курс оқып, кең аудиторияға жалған ақпарат тарататын адамдарды ешқашан бұндай жауапкершілігі мол жұмысқа жолатуға болмайды. Әр маман өз жасаған ісіне және оның нәтижесіне жауап бере білуге тиісті. Ал психологияны шоуға айналдырып, тек өз жеке басының пайдасы үшін жұмыс істейтін адамдар бұндай мақсаттарды түсіне алмайды, себебі олардың мотивациясы – ақша мен танымалдық. Адам баласының санасы ойыншық емес», – дейді маман.

Кәсіби психологтердің халық арасындағы танымалдылығын псевдо-психологтардан қарағанда арттыруға көптеген тәсілдер бар. Алмат Сәбитұлы ондай эффективті тәсілдердің бірін жарнама және репрезентация деп санайды.

«Әлеуметтік желілерде алаяқтар үгіт-насихаты емес, құзыреті бар мамандардың орны көбірек болуы керек. Нағыз психологтер және олардың жұмыс бағыты мен жетістіктері туралы контент пен жарнама көп болғанда, біршама пайда әкелетін еді. Менің ойымша, бұндай іс-шара жауапкершілікті арттыруға үлкен септігін тигізеді. Себебі бұл адамдар үлкен аудиторияға таныла бастағанда, айтылған кез келген сөзінің әсерінің мол екенін түсіне бастайды.

Бұл заң жобасының әлі қандай болатыны белгісіз. Алайда Алмат Сәбитұлының пікірінше, мына дүниелерді ескерсек, еліміздегі тегін психологиялық көмек саласы әлдеқайда жақсы болуға тиіс.

«Психолог ретінде бұл заң жобасына келесі ұсыныстарды қосар едім: әр мектепте және колледжде тұрақты жұмыс істейтін кәсіби психолог маман болуға тиіс. Сонымен қатар халыққа арналған тегін және құпия психологиялық кеңес беру қызметін көбейту қажет. Адамдар психологқа жүгінуден ұялмауы үшін, психологиялық көмек туралы ақпаратты түсіндіретін әлеуметтік роликтер мен бағдарламалар жасау маңызды. Осы іс-шаралар халықтың психологиялық саулығын сақтауға көмектеседі деп ойлаймын», – дейді ол.

Қоғамның психологиялық саулығы – елдің болашағын дамытудағы біршама маңызды рөл ойнайтын факторларлың бірі. Адам жанын емдеу – көзге көрінбейтін, бірақ аса маңызды жұмыс. Психологиялық көмек туралы заң – тек мамандарды реттеу құралы ғана емес, ол әр азаматтың ішкі жан дүниесіне қамқорлық көрсетуге бағытталған маңызды қадам. Бұл заң жобасы арқылы біз сенімді әрі қауіпсіз орта қалыптастырып, әрбір адамға психологиялық қолдау қолжетімді болуына жол ашамыз.

Меруерт СӘБИТОВА,
ЕҰУ студенті

Сатып алуды ұйымдастырушы: Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті (бұдан әрі – Университет).

Мекенжайы: Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы №29В мекенжайда орналасқан.

Байланыс телефоны: +7(7253) 36-36-36, +7(7253) 36-36-62

Сатып алу әдісі: Университеттің «Сатып алу және сату» регламентінің (бұдан әрі – Регламент) 20-бабы негізінде ашық конкурс тәсілімен Университеттің №6 жатақхана ғимаратының шатырына жөндеу жұмыстарын жүргізуді сатып алу.

Сатып алуға қатысу шарттары: Жұмыстарды орындау мерзімі – 45 күнтізбелік күн. Сатып алуға қатысушылар Университет Регламентінің 10-бабына сай баға ұсыныстарымен бірге төмендегі құжаттарды ұсынуы қажет.

1. Әлеуетті өнім берушінің қаржылық жағдайы туралы банктен алған анықтамасы (құжаттары);
2. Әлеуетті өнім берушінің бухгалтерлік балансы немесе оның талап етілген бөлімдері, егер жоқ болса, оған теңестірілген өзге де құжаттары;
3. Әлеуетті өнім берушінің орындаған жұмыс көлемін растайтын жалпы табысы туралы анықтамасы немесе сатып алу нысаны болып табылатын жұмысты орындау саласындағы тәжірибесін растайтын құжаттары;
4. Кәсіби және техникалық біліктіліктерін анықтау үшін келесі құжаттарды тапсыру талап етіледі: әлеуетті өнім берушінің заң талаптарына сәйкес тиісті құзыретті органдарға тіркеле отырып, жұмыс істеуге рұқсат алғанын және баға ұсынысын жасауға құзыреттілігін растайтын құжаттары; Баға ұсыныстарын беру кезеңінде ҚҚС төлеуші болып табылған жағдайда ҚҚС төлеуші екендігін растайтын құжаттарын қоса ұсына отырып, баға ұсыныстарының шегінде ҚҚС қоса есептеп ұсыну қажет.
5. Әлеуетті өнім берушінің мемлекеттік немесе жеке секторда шарт негізінде осы немесе осыған ұқсас жұмыстарды атқарғанын растайтын құжаттары, атап айтқанда соңғы он бес жыл ішінде уақытша қабылданған құрылыс жұмыстары мен толық қабылдау процедуралары аяқталған құрылыстарға қатысты қызмет көрсету саласындағы тәжірибесін растайтын құжаттары (жұмыстың орындалу мерзімі мен көлемі әкімшілік өзіндік ерекшелікте көрсетілгені жөн);
6. Әлеуетті өнім берушінің ұйымдық құрылымы толық көрсетілген және өткізілетін сатып алудың нысаны болып табылатын жұмысты орындау үшін тиісті біліктілікке ие қызметкерлерінің және өткізілетін сатып алудың нысаны болып табылатын қызметті көрсету немесе құрылыс жұмыстарын орындау саласындағы әкімшілік (басқарушы) қызметкерлерінің құрамы мен техникалық қызметкерлерінің кәсіби білімі мен біліктілігін растайтын құжаттары;
7. Өткізілетін сатып алудың нысаны болып табылатын жұмысты орындау үшін қажетті материалдық-техникалық ресурстарының бар екендігін растайтын құжаттары;
8. Әлеуетті өнім берушінің тікелей қарамағында немесе одан тыс мекемелерде жұмыс істейтін, сапаны тексеруге жауапты техникалық қызметкері немесе техникалық ұйымдары туралы құжаттар;
9. Құжаттардың ішінде құрылыс және осыған қатысты жұмыстарды сатып алу бойынша құрылысты бақылау немесе басқару қызметтеріне жұмысқа қабылданатын жеке тұлғалардан инженер немесе сәулетші мамандығының иесі екенін растайтын құжаты талап етіледі.

Бұдан басқа, жұмыстарды орындау барысында, мекеме қызметкерлерінің еңбек қауіпсіздігі, төтенше жағдайлардағы қауіпсіздік, техникалық қауіпсіздік шаралары, әлеуметтік қорғалуы талаптарының қамтамасыз етілгендігін нақтылау үшін еңбек заңнамаларына сәйкес үлгілік еңбек шартын ұсынуы қажет. Жұмыстарды орындау барысында, дәнекерлеу, электр монтаждары жұмыстарын орындау қажеттілігі туындаған жағдайда, аталған жұмыстарды орындайтын қызметкерлерінің 3-санаттан кем емес рұқсат құжаттары болуы қажет.

10. Өтінімді қамтамасыз ету мақсатында әлеуетті өнім беруші ұсынған жалпы сомасының кем дегенде 5%-ы мөлшеріндегі қаражатын төмендегі реквизиттерге енгізуі қажет; Тапсырыс беруші: «Қожа Ахмет Ясауи Халықаралық қазақ-түрік университеті» мекемесі, Түркістан облысы, Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы 29В, БСН 990440008043, HSBKKZKX KZ436010291000010707, «Қазақстан Халық Банкі» АҚ.

Сатып алынатын жұмыстардың тізімін (қосымша) http://ayu.edu.kz сайтының хабарландыру парақшасынан және/немесе Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы 29В мекенжайда орналасқан Қ.А.Ясауи атындағы қазақ-түрік университеті, Ректорат ғимараты, 203-кабинеттен алуға болады.

Сатып алуға өтінімді өткізу орны және уақыты:

Сатып алуға қатысуға баға ұсыныстары арнайы конвертке салынып, тізімделіп, парақшалар бауланып, нөмірленген түрде мөр басылып, хабарландыру жарияланған уақыттан бастап 20 күнтізбелік күн ішінде Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы 29В мекенжайда орналасқан Қ.А.Ясауи атындағы қазақ-түрік университеті, Ректорат ғимараты, 203-кабинетте қабылданады.

Комиссия отырысы болатын күні және уақыты: 08.07.2025 ж. (15:00), 201-кабинет.

Сатып алуды ұйымдастырушы: Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті (бұдан әрі – Университет).

Мекенжайы: Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы №29В мекенжайда орналасқан.

Байланыс телефоны: +7(7253) 36-36-36, +7(7253) 36-36-62

Сатып алу әдісі: Университеттің «Сатып алу және сату» регламентінің (бұдан әрі –Регламент) 20-бабы негізінде ашық конкурс тәсілімен Университеттің №2 ерлер жатақхана ғимаратына жөндеу жұмыстарын жүргізуді сатып алу.

Сатып алуға қатысу шарттары: Жұмыстарды орындау мерзімі – 45 күнтізбелік күн. Сатып алуға қатысушылар Университет Регламентінің 10-бабына сай баға ұсыныстарымен бірге төмендегі құжаттарды ұсынуы қажет.

1. Әлеуетті өнім берушінің қаржылық жағдайы туралы банктен алған анықтамасы (құжаттары);
2. Әлеуетті өнім берушінің бухгалтерлік балансы немесе оның талап етілген бөлімдері, егер жоқ болса, оған теңестірілген өзге де құжаттары;
3. Әлеуетті өнім берушінің орындаған жұмыс көлемін растайтын жалпы табысы туралы анықтамасы немесе сатып алу нысаны болып табылатын жұмысты орындау саласындағы тәжірибесін растайтын құжаттары;
4. Кәсіби және техникалық біліктіліктерін анықтау үшін келесі құжаттарды тапсыру талап етіледі: әлеуетті өнім берушінің заң талаптарына сәйкес тиісті құзыретті органдарға тіркеле отырып, жұмыс істеуге рұқсат алғанын және баға ұсынысын жасауға құзыреттілігін растайтын құжаттары; Баға ұсыныстарын беру кезеңінде ҚҚС төлеуші болып табылған жағдайда ҚҚС төлеуші екендігін растайтын құжаттарын қоса ұсына отырып, баға ұсыныстарының шегінде ҚҚС қоса есептеп ұсыну қажет.
5. Әлеуетті өнім берушінің мемлекеттік немесе жеке секторда шарт негізінде осы немесе осыған ұқсас жұмыстарды атқарғанын растайтын құжаттары, атап айтқанда соңғы он бес жыл ішінде уақытша қабылданған құрылыс жұмыстары мен толық қабылдау процедуралары аяқталған құрылыстарға қатысты қызмет көрсету саласындағы тәжірибесін растайтын құжаттары (жұмыстың орындалу мерзімі мен көлемі әкімшілік өзіндік ерекшелікте көрсетілгені жөн);
6. Әлеуетті өнім берушінің ұйымдық құрылымы толық көрсетілген және өткізілетін сатып алудың нысаны болып табылатын жұмысты орындау үшін тиісті біліктілікке ие қызметкерлерінің және өткізілетін сатып алудың нысаны болып табылатын қызметті көрсету немесе құрылыс жұмыстарын орындау саласындағы әкімшілік (басқарушы) қызметкерлерінің құрамы мен техникалық қызметкерлерінің кәсіби білімі мен біліктілігін растайтын құжаттары;
7. Өткізілетін сатып алудың нысаны болып табылатын жұмысты орындау үшін қажетті материалдық-техникалық ресурстарының бар екендігін растайтын құжаттары;
8. Әлеуетті өнім берушінің тікелей қарамағында немесе одан тыс мекемелерде жұмыс істейтін, сапаны тексеруге жауапты техникалық қызметкері немесе техникалық ұйымдары туралы құжаттар;
9. Құжаттардың ішінде құрылыс және осыған қатысты жұмыстарды сатып алу бойынша құрылысты бақылау немесе басқару қызметтеріне жұмысқа қабылданатын жеке тұлғалардан инженер немесе сәулетші мамандығының иесі екенін растайтын құжаты талап етіледі.

Бұдан басқа, жұмыстарды орындау барысында, мекеме қызметкерлерінің еңбек қауіпсіздігі, төтенше жағдайлардағы қауіпсіздік, техникалық қауіпсіздік шаралары, әлеуметтік қорғалуы талаптарының қамтамасыз етілгендігін нақтылау үшін еңбек заңнамаларына сәйкес үлгілік еңбек шартын ұсынуы қажет. Жұмыстарды орындау барысында, дәнекерлеу, электр монтаждары жұмыстарын орындау қажеттілігі туындаған жағдайда, аталған жұмыстарды орындайтын қызметкерлерінің 3-санаттан кем емес рұқсат құжаттары болуы қажет.

10. Өтінімді қамтамасыз ету мақсатында әлеуетті өнім беруші ұсынған жалпы сомасының кем дегенде 5%-ы мөлшеріндегі қаражатын төмендегі реквизиттерге енгізуі қажет; Тапсырыс беруші: «Қожа Ахмет Ясауи Халықаралық қазақ-түрік университеті» мекемесі, Түркістан облысы, Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы 29В, БСН 990440008043, HSBKKZKX KZ436010291000010707, «Қазақстан Халық Банкі» АҚ.

Сатып алынатын жұмыстардың тізімін (қосымша) http://ayu.edu.kz сайтының хабарландыру парақшасынан және/немесе Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы 29В мекенжайда орналасқан Қ.А.Ясауи атындағы қазақ-түрік университеті, Ректорат ғимараты, 203-кабинеттен алуға болады.

Сатып алуға өтінімді өткізу орны және уақыты:

Сатып алуға қатысуға баға ұсыныстары арнайы конвертке салынып, тізімделіп, парақшалар бауланып, нөмірленген түрде мөр басылып, хабарландыру жарияланған уақыттан бастап 20 күнтізбелік күн ішінде Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы 29В мекенжайда орналасқан Қ.А.Ясауи атындағы қазақ-түрік университеті, Ректорат ғимараты, 203-кабинетте қабылданады.

Комиссия отырысы болатын күні және уақыты: 08.07.2025 ж. (11:00), 201-кабинет.

Сатып алуды ұйымдастырушы: Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті (бұдан әрі – Университет).

Мекенжайы: Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы №29В мекенжайда орналасқан.

Байланыс телефоны: +7(7253) 36-36-36, +7(7253) 36-36-62

Сатып алу әдісі: Университеттің «Сатып алу және сату» регламентінің (бұдан әрі – Регламент) 20-бабы негізінде ашық конкурс тәсілімен Университеттің орталық асхана ғимаратына жөндеу жұмыстарын жүргізуді сатып алу.

Сатып алуға қатысу шарттары: Жұмыстарды орындау мерзімі – 45 күнтізбелік күн. Сатып алуға қатысушылар Университет Регламентінің 10-бабына сай баға ұсыныстарымен бірге төмендегі құжаттарды ұсынуы қажет.

1. Әлеуетті өнім берушінің қаржылық жағдайы туралы банктен алған анықтамасы (құжаттары);
2. Әлеуетті өнім берушінің бухгалтерлік балансы немесе оның талап етілген бөлімдері, егер жоқ болса, оған теңестірілген өзге де құжаттары;
3. Әлеуетті өнім берушінің орындаған жұмыс көлемін растайтын жалпы табысы туралы анықтамасы немесе сатып алу нысаны болып табылатын жұмысты орындау саласындағы тәжірибесін растайтын құжаттары;
4. Кәсіби және техникалық біліктіліктерін анықтау үшін келесі құжаттарды тапсыру талап етіледі: әлеуетті өнім берушінің заң талаптарына сәйкес тиісті құзыретті органдарға тіркеле отырып, жұмыс істеуге рұқсат алғанын және баға ұсынысын жасауға құзыреттілігін растайтын құжаттары; Баға ұсыныстарын беру кезеңінде ҚҚС төлеуші болып табылған жағдайда ҚҚС төлеуші екендігін растайтын құжаттарын қоса ұсына отырып, баға ұсыныстарының шегінде ҚҚС қоса есептеп ұсыну қажет.
5. Әлеуетті өнім берушінің мемлекеттік немесе жеке секторда шарт негізінде осы немесе осыған ұқсас жұмыстарды атқарғанын растайтын құжаттары, атап айтқанда соңғы он бес жыл ішінде уақытша қабылданған құрылыс жұмыстары мен толық қабылдау процедуралары аяқталған құрылыстарға қатысты қызмет көрсету саласындағы тәжірибесін растайтын құжаттары (жұмыстың орындалу мерзімі мен көлемі әкімшілік өзіндік ерекшелікте көрсетілгені жөн);
6. Әлеуетті өнім берушінің ұйымдық құрылымы толық көрсетілген және өткізілетін сатып алудың нысаны болып табылатын жұмысты орындау үшін тиісті біліктілікке ие қызметкерлерінің және өткізілетін сатып алудың нысаны болып табылатын қызметті көрсету немесе құрылыс жұмыстарын орындау саласындағы әкімшілік (басқарушы) қызметкерлерінің құрамы мен техникалық қызметкерлерінің кәсіби білімі мен біліктілігін растайтын құжаттары;
7. Өткізілетін сатып алудың нысаны болып табылатын жұмысты орындау үшін қажетті материалдық-техникалық ресурстарының бар екендігін растайтын құжаттары;
8. Әлеуетті өнім берушінің тікелей қарамағында немесе одан тыс мекемелерде жұмыс істейтін, сапаны тексеруге жауапты техникалық қызметкері немесе техникалық ұйымдары туралы құжаттар;
9. Құжаттардың ішінде құрылыс және осыған қатысты жұмыстарды сатып алу бойынша құрылысты бақылау немесе басқару қызметтеріне жұмысқа қабылданатын жеке тұлғалардан инженер немесе сәулетші мамандығының иесі екенін растайтын құжаты талап етіледі.

Бұдан басқа, жұмыстарды орындау барысында, мекеме қызметкерлерінің еңбек қауіпсіздігі, төтенше жағдайлардағы қауіпсіздік, техникалық қауіпсіздік шаралары, әлеуметтік қорғалуы талаптарының қамтамасыз етілгендігін нақтылау үшін еңбек заңнамаларына сәйкес үлгілік еңбек шартын ұсынуы қажет. Жұмыстарды орындау барысында, дәнекерлеу, электр монтаждары жұмыстарын орындау қажеттілігі туындаған жағдайда, аталған жұмыстарды орындайтын қызметкерлерінің 3-санаттан кем емес рұқсат құжаттары болуы қажет.

10. Өтінімді қамтамасыз ету мақсатында әлеуетті өнім беруші ұсынған жалпы сомасының кем дегенде 5%-ы мөлшеріндегі қаражатын төмендегі реквизиттерге енгізуі қажет; Тапсырыс беруші: «Қожа Ахмет Ясауи Халықаралық қазақ-түрік университеті» мекемесі, Түркістан облысы, Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы 29В, БСН 990440008043, HSBKKZKX KZ436010291000010707, «Қазақстан Халық Банкі» АҚ.

Сатып алынатын жұмыстардың тізімін (қосымша) http://ayu.edu.kz сайтының хабарландыру парақшасынан және/немесе Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы 29В мекенжайда орналасқан Қ.А.Ясауи атындағы қазақ-түрік университеті, Ректорат ғимараты, 203-кабинеттен алуға болады.

Сатып алуға өтінімді өткізу орны және уақыты:

Сатып алуға қатысуға баға ұсыныстары арнайы конвертке салынып, тізімделіп, парақшалар бауланып, нөмірленген түрде мөр басылып, хабарландыру жарияланған уақыттан бастап 20 күнтізбелік күн ішінде Түркістан қаласы, Б.Саттарханов даңғылы 29В мекенжайда орналасқан Қ.А.Ясауи атындағы қазақ-түрік университеті, Ректорат ғимараты, 203-кабинетте қабылданады.

Комиссия отырысы болатын күні және уақыты: 08.07.2025 ж. (12:00), 201-кабинет.

АЙҚЫНДАМА

Бухгалтерлік баланс
2024 жылғы есепті кезең

Ұсынылады:	бағдарламалық қамтамасыз ету арқылы электрондық форматта қаржылық есептілік депозитарийіне
Әкімшілік деректер нысаны интернет-ресурста орналастырылған:	www.minfin.gov.kz
Әкімшілік деректер нысанының индексі:	№ 1 - Б (баланс)
Кезеңділік:	жылдық
Ақпаратты ұсынатын тұлғалар тобы:	қаржы жылының нәтижелері бойынша жария мүдделі ұйымдар
Әкімшілік деректер нысанын ұсыну мерзімі:	жыл сайын есептіден кейінгі жылдың 31 тамызынан кешіктірмей
Ескертпе:	есепті толтыру бойынша түсіндіру «Бухгалтерлік баланс» әкімшілік деректерін жинауға арналған нысанға қосымшада келтірілген
Ұйымның атауы	**«Астана – Аймақтық Электржелілік Компаниясы» АҚ**

2024 жылғы «31» желтоқсан жағдайы бойынша

мың теңге

Активтер	Жол коды	Есепті кезеңнің аяғында	Есепті кезеңнің басында
I. Қысқа мерзімді активтер:			
Ақша қаражаты және оның баламалары	010	1 137 391	1 555 921
Қысқа мерзімді амортизациялық құнмен бағаланған қаржы активтері	011		
Қысқа мерзімді өзге жиынтық табыс арқылы әділ құнмен бағаланған қаржы активтері	012		
Қысқа мерзімді пайда немесе залал арқылы әділ құнмен бағаланған қаржы активтері	013		
Қысқа мерзімді туынды қаржы құралдары	014		
Өзге де қысқа мерзімді қаржы активтері	015	4 851	7 363
Қысқа мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	016	6 302 011	4 703 819
Жалдау бойынша қысқа мерзімді дебиторлық берешек	017		
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша қысқа мерзімді активтер	018		
Ағымдағы табыс салығы	019	281 829	258 006
Қорлар	020	618 389	678 749
Биологиялық активтер	021		
Өзге де қысқа мерзімді активтер	022	740 074	419 671
Қысқа мерзімді активтердің жиыны (010-022 аралығындағы жолдардың сомасы)	**100**	**9 084 545**	**7 623 530**
Сатуға арналған активтер (немесе істен шыққан топтар)	101		
II. Ұзақ мерзімді активтер			
Ұзақ мерзімді амортизациялық құнмен бағаланған қаржылық активтер	110		
Ұзақ мерзімді өзге жиынтық табыс арқылы әділ құнмен бағаланған қаржы активтері	111		
Ұзақ мерзімді пайда немесе залал арқылы әділ құнмен бағаланған қаржы активтері	112		
Ұзақ мерзімді туынды қаржы құралдары	113		
Бастапқы құны бойынша есепке алынатын инвестициялар	114		
Үлестік қатысу әдісімен есепке алынатын инвестициялар	115		
Өзге де ұзақ мерзімді қаржы активтері	116		
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де дебиторлық берешек	117		
Жалдау бойынша ұзақ қысқа мерзімді дебиторлық берешек	118		
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша ұзақ мерзімді активтер	119		
Инвестициялық мүлік	120		
Негізгі құралдар	121	131 322 070	114 969 625
Пайдалану құқығы нысанындағы актив	122		
Биологиялық активтер	123		
Барлау және бағалау активтері	124		
Материалдық емес активтер	125	783 762	855 701
Кейінге қалдырылған салықтық активтер	126		
Өзге де ұзақ мерзімді активтер	127	8 303 781	10 012 178
Ұзақ мерзімді активтердің жиыны (110-127 аралығындағы жолдардың сомасы)	200	**140 409 613**	**125 837 504**
Баланс (100-жол + 101-жол + 200-жол)		**149 494 158**	**133 461 035**
Міндеттеме және капитал			
III. Қысқа мерзімді міндеттемелер			
Амортизациялық құнмен бағаланатын қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер	210	1 000 000	
Пайда немесе залал арқылы әділ құнмен бағаланатын қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер	211		
Қысқа мерзімді туынды қаржы құралдары	212		
Өзге де қысқа мерзімді қаржылық міндеттемелер	213		
Қысқа мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	214	12 740 268	3 786 046
Қысқа мерзімді бағалау міндеттемелері	215	375 787	390 997
Табыс салығы бойынша ағымдағы салық міндеттемелері	216		
Қызметкерлерге сыйақылар	217	532 558	445 815
Жалдау бойынша қысқа мерзімді берешек	218		
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша қысқа мерзімді міндеттемелер	219		
Мемлекеттік субсидиялар	220		
Төленетін дивидендтер	221		
Өзге де қысқа мерзімді міндеттемелер	222	507 939	641 735
Қысқа мерзімді міндеттемелердің жиыны (210-222 аралығындағы жолдардың сомасы)	**300**	**15 156 552**	**5 264 593**
Сатуға арналған істен шыққан топтардың міндеттемелері	301		
IV. Ұзақ мерзімді міндеттемелер			
Амортизациялық құнмен бағаланатын ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	310		
Пайда немесе залал арқылы әділ құнмен бағаланатын ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	311		
Ұзақ мерзімді туынды қаржы құралдары	312		
Өзге де ұзақ мерзімді қаржылық міндеттемелер	313		
Ұзақ мерзімді сауда және өзге де кредиторлық берешек	314		
Ұзақ мерзімді бағалау міндеттемелері	315		
Кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелер	316	1 239 685	2 133 756
Қызметкерлерге берілетін сыйақылар	317		
Жалдау бойынша ұзақ мерзімді берешек	318		
Сатып алушылармен жасалған шарттар бойынша ұзақ мерзімді міндеттемелер	319		
Мемлекеттік субсидиялар	320		
Өзге де ұзақ мерзімді міндеттемелер	321		
Ұзақ мерзімді міндеттемелердің жиыны (310-321 аралығындағы жолдың сомасы)	**400**	**1 239 685**	**2 133 756**
V. Капитал			
Жарғылық (акционерлік) капитал	410	129 784 655	123 364 432
Эмиссиялық кіріс	411		
Сатып алынған меншікті үлестік құралдар	412		
Өзге жиынтық табыстың құрауыштары	413	28 203	
Бөлінбеген пайда (жабылмаған залал)	414	3 285 063	2 698 254
Өзге капитал	415		
Меншік иелеріне тиесілі капиталдың жиыны (410- 415 аралығындағы жолдардың сомасы)	**420**	**133 097 921**	**126 062 686**
Бақыламайтын меншік иелерінің үлесі	421		
Капиталдың барлығы (420-жол + 421-жол)	**500**	**133 097 921**	**126 062 686**
Баланс (300-жол + 301-жол + 400-жол + 500-жол)		**149 494 158**	**133 461 035**

Пайдалар мен залалдар туралы есеп
2024 жылғы есепті кезең

Ұсынылады:	бағдарламалық қамтамасыз ету арқылы электрондық форматта қаржылық есептілік депозитарийіне
Әкімшілік деректер нысаны интернет-ресурста орналастырылған:	www.minfin.gov.kz
Әкімшілік деректер нысанының индексі:	№ 2 – ОПУ
Кезеңділік:	жылдық
Ақпаратты ұсынатын тұлғалар тобы:	қаржы жылының нәтижелері бойынша жария мүдделі ұйымдар
Әкімшілік деректер нысанын ұсыну мерзімі:	жыл сайын есептіден кейінгі жылдың 31 тамызынан кешіктірмей
Ескертпе:	есепті толтыру бойынша түсіндіру «Пайдалар мен залалдар туралы есеп» әкімшілік деректерін жинауға арналған нысанға қосымшада келтірілген
Ұйымның атауы	**«Астана - Аймақтық Электржелілік Компаниясы» АҚ**

2024 жылғы «31» желтоқсандағы жағдай бойынша

мың теңгеде

Көрсеткіштердің атауы	Жол коды	Есепті кезеңге	Алдағы кезеңге
Түсім	010	31 903 440	23 342 445
Өткізілген тауарлардың және көрсетілген қызметтердің өзіндік құны	011	29 379 165	21 627 659
Жалпы пайда (залал) (010-жол – 011-жол)	**012**	**2 524 275**	**1 714 786**
Сату бойынша шығыстар	013		
Әкімшілік шығыстар	014	2 575 650	2 177 943
Операциялық пайда жиыны (залал) (+/- 012-014 аралығындағы жолдар)	**020**	**(51 375)**	**(463 157)**
Қаржылық кірістері	021	158 821	177 896
Қаржылық шығыстары	022		
Үлестік қатысу әдісі бойынша есепке алынатын қауымдасқан ұйымдар мен бірлескен қызметтің пайдасындағы (залалындағы) ұйымның үлесі	023		
Өзге кірістер	024	244 672	1 333 711
Өзге шығыстар	025	622 708	939 481
Салық салғанға дейінгі пайда (залал) (+/- 020-025 аралығындағы жолдар)	**100**	**(270 590)**	**108 969**
Табыс салығы бойынша шығыстар (-) (кірістер (+))	101	6 036	
Салық салғаннан кейін жалғасатын қызметтен түсетін пайда (залал) (100-жол + 101-жол)	**200**	**(264 554)**	**108 969**
Салық салғаннан кейін тоқтатылған қызметтен түсетін пайда (залал)	201		
Мыналарға қатысты бір жылғы пайда (200-жол + 201-жол):	**300**	**(264 554)**	**108 969**
негізгі ұйымның меншік иелері			
бақыламайтын меншік иелерінің үлесі			
Өзге де жиынтық табыс, барлығы (420 және 440 сома):	**400**		
оның ішінде:			
өзге де жиынтық табыс арқылы әділ құнмен бағаланған борыш қаржылық құралдарды қайта бағалау	410		
үлестік қатысу әдісі бойынша есепке алынатын қауымдасқан ұйымдар мен бірлескен қызметтің өзге де жиынтық табысындағы (залалындағы) үлесі	411		
мерзімі кейінге қалдырылған табыс салығы мөлшерлемесін өзгеру әсері	412		
ақша ағындарын хеджирлеу	413		
шетелдік ұйымдарға инвестициялар бойынша бағамдық айырма	414		
шетелдік операцияларға таза инвестицияларды хеджирлеу	415		
өзге жиынтық табыстың өзге де құрауыштары	416		
пайда (залал) құрамында қайта жіктеу кезіндегі түзету	417		
өзге де жиынтық табыс құрауыштарының салықтық әсері	418		
Кейінгі кезеңдерде (табысқа салынатын салықты шегергендегі) кірістерге немесе шығыстарға қайта жіктелген өзге де жиынтық табыстың жиынтығы (410-418 аралығындағы жолдардың сомасы)	420		
негізгі құралдар мен материалдық емес активтерді қайта бағалау	431		
үлестік қатысу әдісі бойынша есепке алынатын қауымдасқан ұйымдар мен бірлескен қызметтің өзге де жиынтық табысындағы (залалындағы) үлесі	432		
зейнетақы міндеттемелері бойынша актуарлық пайда (залал)	433		
өзге де жиынтық табыс құрауыштарының салықтық әсері	434		
өзге де жиынтық табыс арқылы әділ құнмен бағаланған үлестік қаржылық құралдарды қайта бағалау	435		
Кейінгі кезеңдерде (табысқа салынатын салықты шегергенде) кірістерге немесе шығыстарға қайта жіктеуге жатпайтын өзге де жиынтық табыстың жиынтығы (431-435 аралығындағы жолдардың сомасы)	440		
Жалпы жиынтық табыс (300-жол + 400-жол)	**500**	**(264 554)**	**108 969**
Мыналарға тиесілі жалпы жиынтық табыс:			
негізгі ұйымның меншік иелері			
бақыламайтын меншік иелерінің үлесі			
Акцияға арналған пайда:	600		
оның ішінде:			
Акцияға арналған базалық пайда:			
жалғасатын қызметтен			

Ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп (тікелей әдіс) есепті кезең 2024 жыл

Ұсынылады:	бағдарламалық қамтамасыз ету арқылы электрондық форматта қаржылық есептілік депозитарийіне
Әкімшілік деректер нысаны интернет-ресурста орналастырылған:	www.minfin.gov.kz
Әкімшілік деректер нысанының индексі:	№ 3 - ДДС-П
Кезеңділік:	жылдық
Ақпаратты ұсынатын тұлғалар тобы:	қаржы жылының нәтижелері бойынша жария мүдделі ұйымдар
Әкімшілік деректер нысанын ұсыну мерзімі:	жыл сайын есептіден кейінгі жылдың 31 тамызынан кешіктірмей
Ескертпе:	есепті толтыру бойынша түсіндірме «Ақша қаражатының қозғалысы туралы есеп (тікелей әдіс)» әкімшілік деректерін жинауға арналған нысанға қосымшада келтірілген.
Ұйымның атауы	**«Астана – Аймақтық Электржелілік Компаниясы» АҚ**

2024 жылғы 31 желтоқсанда аяқталатын жыл үшін

мың теңгеде

Көрсеткіштердің атауы	Жол коды	Есепті кезең үшін	Алдағы кезең үшін
I. Операциялық қызметтен түсетін ақша қаражатының қозғалысы			
1. Ақша қаражатының түсуі, барлығы (011-016 аралығындағы жолдардың сомасы)	**10**	**34 369 175**	**24 471 919**
оның ішінде:			
тауарлар мен қызметтерді сату	11	33 761 660	23 997 947
өзге де түсім	12		
сатып алушылардан, тапсырыс берушілерден алынған авансатар	13		473 846
сақтандыру шарттары бойынша түсімдер	14		
алынған сыйақылар	15		
өзге де түсімдер	16	607 515	126
2. Ақша қаражатының шығуы, барлығы (021-027 аралығындағы жолдардың сомасы)	**20**	**31 006 018**	**20 861 479**
оның ішінде:			
тауарлар мен қызметтер үшін өнім берушілерге төлемдер	21	16 791 541	6 073 476
тауарлар мен қызметтердің өнім берушілеріне берілген авансатар	22		4 383 605
еңбекақы төлеу бойынша төлемдер	23	8 045 928	6 352 232
сыйақы төлемдері	24		
сақтандыру шарттары бойынша төлемдер	25	163 598	141 762
табыс салығы және бюджетке төленетін басқа да төлемдер	26	5 911 425	3 725 953
өзге де төлемдер	27	93 526	184 451
3. Операциялық қызметтен түскен ақша қаражатының таза сомасы (010-жол – 020-жол)	**30**	**3 363 157**	**3 610 440**
II. Инвестициялық қызметтен түскен ақша қаражатының қозғалысы			
1. Ақша қаражатының түсуі, барлығы (041-052 аралығындағы жолдардың сомасы)	**40**	**137 510**	**378 174**
оның ішінде:			
негізгі құралдарды сату	41		224 767
материалдық емес активтерді сату	42		
өзге де ұзақ мерзімді активтерді сату	43		
басқа ұйымдардың (еншілестерден басқа) үлестік құралдарын және бірлескен кәсіпкерліктегі қатысу үлестерін сату	44		
басқа ұйымдардың борыштық құралдарын сату	45		
еншілес ұйымдарға бақылауды жоғалту кезінде өтеу	46		
ақша салымдарын алып қою	47		
өзге де қаржы активтерін сату	48		
фьючерстік және форвардтық келісімшарттар, опциондар мен своптар	49		
алынған дивидендтер	50		
алынған сыйақылар	51	137 510	153 407
өзге түсімдер	52		
2. Ақша қаражатының шығуы, барлығы (061-073 аралығындағы жолдардың сомасы)	**60**	**4 913 027**	**4 070 934**
оның ішінде:			
негізгі құралдарды сатып алу	61	258 527	3 619 779
материалдық емес активтерді сатып алу	62	83 883	451 155
басқа ұзақ мерзімді активтерді сатып алу	63	4 570 617	
басқа ұйымдардың (еншілестерден басқа) үлестік құралдарын және бірлескен кәсіпкерліктегі қатысу үлестерін сатып алу	64		
басқа ұйымдардың үлестік құралдарын сатып алу	65		
еншілес ұйымдарға бақылауды сатып алу	66		
ақша салымдарын орналастыру	67		
сыйақы төлемдері	68		
өзге қаржы активтерін сатып алу	69		
қарыз беру	70		
фьючерстік және форвардтық келісімшарттар, опциондар мен своптар	71		
қауымдасқан және еншілес ұйымдарға инвестициялар	72		
өзге төлемдер	73		
3. Инвестициялық қызметтен түскен ақша қаражатының таза сомасы (040-жол – 060-жол)	**80**	**(4 775 517)**	**(3 692 760)**
1. Ақша қаражатының түсуі, барлығы (091-094 аралығындағы жолдардың сомасы)	**90**	**1 000 000**	**783 227**
оның ішінде:			
акциялардың және басқа қаржы құралдарының эмиссиясы	91		783 227
қарыздар алу	92	1 000 000	
алынған сыйақылар	93		
өзге түсімдер	94		
2. Ақша қаражатының шығуы, барлығы (101-105 аралығындағы жолдардың сомасы)	**100**		**780 390**
оның ішінде:			
қарыздарды өтеу	101		
сыйақы төлеу	102		
дивидендтерді төлеу	103		
ұйымдардың акциялары бойынша меншік иелеріне төлемдер	104		
өзге шығулар	105		780 390
3. Қаржы қызметінен түскен ақша қаражатының таза сомасы (090-жол – 100-жол)	**110**	**1 000 000**	**2 837**
4. Валюта айырбастау бағамының теңгеге әсері	120		
5. Ақша қаражаты мен олардың баламаларының баланстық құнындағы өзгерістер әсері	130	**(6 170)**	
6. Ақша қаражатының артуы +/- азаюы (030-жол +/- 080-жол +/- 110-жол +/- 120-жол +/- 130-жол)	**140**	**(418 530)**	**(79 483)**
7. Есепті кезеңнің басындағы ақша қаражаты мен олардың баламалары	**150**	**1 555 921**	**1 636 142**
8. Есепті кезеңнің аяғындағы ақша қаражаты мен олардың баламалары	**160**	**1 137 391**	**1 555 921**

Капиталдағы өзгерістер туралы есеп есепті кезең 2024 жыл

Ұсынылады:	бағдарламалық қамтамасыз ету арқылы электрондық форматта қаржылық есептілік депозитарийіне
Әкімшілік деректер нысаны интернет-ресурста орналастырылған:	www.minfin.gov.kz
Әкімшілік деректер нысанының индексі:	№ 5-ИК
Кезеңділік:	жылдық
Ақпаратты ұсынатын тұлғалар тобы:	қаржы жылының нәтижелері бойынша жария мүдделі ұйымдар
Әкімшілік деректер нысанын ұсыну мерзімі:	жыл сайын есептіден кейінгі жылдың 31 тамызынан кешіктірмей
Ескертпе:	есепті толтыру бойынша түсіндірме «Капиталдағы өзгерістер туралы есеп» әкімшілік деректерін жинауға арналған нысанға қосымшада келтірілген
Ұйымның атауы	**«Астана - Аймақтық Электржелілік Компаниясы» АҚ**

2024 жылғы «31» желтоқсандағы жағдай бойынша

мың теңгеде

Құрауыштардың атауы	Жол коды	Меншік иелеріне тиесілі капитал						Бақыланбайтын меншік иелерінің үлесі	Капитал жиыны
		Жарғылық (акционерлік) капитал	Эмиссиялық кіріс	Сатып алынған меншік үлестік құралдар	Өзге жиынтық кіріс құрауыштары	Бөлінбеген пайда	Өзге капитал		
Алдыңғы жылдың 1 қаңтарына сальдо	10	**87 949 076**				**1 958 123**			**89 907 199**
Есептік саясаттағы өзгеріс	11								
Қайта есептелген сальдо (010-жол +/- 011-жол)	100	**87 949 076**				**1 958 123**			**89 907 199**
Жалпы жиынтық кіріс, барлығы (210-жол + 220-жол):	200					**108 968**			**108 968**
Бір жылдағы пайда (залал)	210					108 968			**108 968**
Өзге жиынтық кіріс, барлығы (221-229 аралығындағы жолдардың сомасы):	220								
оның ішінде:									
өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланған борыштық қаржы құралдарын қайта бағалау (салық тиімділігін алып тастағанда)	221								
өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланған үлестік қаржы құралдарын қайта бағалау (салық тиімділігін алып тастағанда)	222								
негізгі құралдар мен материалдық емес активтерді қайта бағалау (салық тиімділігін алып тастағанда)	223								
үлестік қатысу әдісі бойынша ескерілетін қауымдасқан ұйымдар мен бірлескен қызметтің өзге де жиынтық кірістегі (шығындағы) үлесі	224								
зейнетақы міндеттемелері бойынша актуарлық пайда (залал)	225								
кейінге қалдырылған салыққа табыс салығының мөлшерлемесіндегі өзгерістің әсері	226								
ақша ағындарын (салық тиімділігін шегергенде) хеджирлеу	227								
шетел операцияларына таза инвестицияларды хеджирлеу	228								
шетелдік ұйымдарға инвестициялар бойынша бағамдық айырма	229								
Меншік иелерімен операциялар, барлығы (310-318 аралығындағы жолдардың сомасы):	300	35 415 356							35 415 356
оның ішінде:									
Қызметкерлерге акциялармен сыйақы	310								
оның ішінде:									
қызметкерлердің көрсететін қызметтерінің құны									
қызметкерлерге акциялармен сыйақы беру схемасы бойынша акциялар шығару									
қызметкерлерге акциялармен сыйақы беру схемасына қатысты салықтық пайда									
Меншік иелерінің жарналары	311								
Өз үлестік құралдарын (акцияларын) шығару	312	35 415 356							35 415 356
Бизнесті біріктіруге байланысты үлестік құралдарды шығару	313								
Айырбасталатын құралдардың үлестік құрауышы (салық тиімділігін шегергенде)	314								
Дивидендтерді төлеу	315								
Меншік иелерінің пайдасына өзге де бөлулер	316								
Меншік иелерімен өзге де операциялар	317								
Бақылауды жоғалтуға әкеп соқтырмайтын еншілес ұйымдардағы қатысу үлесіне өзгерістер	318								
Өзге де операциялар	319					631 163			631 163
Есепті жылдың 1 қаңтарына сальдо (100-жол + 200-жол + 300-жол+319-жол)	400	**123 364 432**				**2 698 254**			**126 062 686**
Есептік саясаттағы өзгеріс	401					888 035			**888 035**
Қайта есептелген сальдо (400-жол +/- 401-жол)	500	**123 364 432**				**3 586 289**			**126 950 721**
Жалпы жиынтық кіріс, барлығы (610-жол + 620-жол):	600				**28 203**	**(264 554)**			**(236 351)**
Бір жылғы пайда (залал)	610					(264 554)			**(264 554)**
Өзге жиынтық кіріс, барлығы (621-629 аралығындағы жолдардың сомасы):	620				**28 203**				**28 203**
оның ішінде:									
өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланған борыштық қаржы құралдарын қайта бағалау (салық тиімділігін алып тастағанда)	621								
өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланған үлестік қаржы құралдарын қайта бағалау (салық тиімділігін алып тастағанда)	622								
негізгі құралдар мен материалдық емес активтердің қайта бағалау (салық тиімділігін алып тастағанда)	623				28 203				**28 203**
үлестік қатысу әдісі бойынша ескерілетін қауымдасқан ұйымдар мен бірлескен қызметтің өзге де жиынтық кірістегі (шығындағы) үлесі	624								
зейнетақы міндеттемелері бойынша актуарлық пайда (залал)	625								
мерзімі кейінге қалдырылған табыс салығының мөлшерлемесіндегі өзгерістер тиімділігі	626								
ақша ағындарын (салық тиімділігін алып тастағанда) хеджирлеу	627								
шетел операцияларына таза инвестицияларды хеджирлеу	628								
шетел ұйымдарына таза инвестициялар бойынша бағамдық айырма	629								
меншік иелерімен операциялар, барлығы (710-718 аралығындағы жолдардың сомасы)	700	**6 420 223**							**6 420 223**
оның ішінде:									
Қызметкерлерге акциялармен сыйақы беру	710								
оның ішінде:									
қызметкерлердің көрсететін қызметтерінің құны									
қызметкерлерге акциялармен сыйақы беру схемасы бойынша акциялар шығару									
қызметкерлерге акциялармен сыйақы беру схемасына қатысты салықтық пайда									
Меншік иелерінің жарналары	711								
Өз үлестік құралдарын (акцияларын) шығару	712	6 420 223							**6 420 223**
Бизнесті біріктіруге байланысты үлестік құралдар шығару	713								
Айырбасталатын құралдардың үлестік құрауышы (салық тиімділігін алып тастағанда)	714								
Дивидендтерді төлеу	715								
Меншік иелерінің пайдасына өзге де бөлулер	716								
Меншік иелерімен өзге де операциялар	717								
Бақылауды жоғалтуға әкеп соқтырмайтын еншілес ұйымдардағы қатысу үлесіне өзгерістер	718								
Өзге де операциялар	719					(36 672)			(36 672)
Есепті жылдың 31 желтоқсанына сальдо (500-жол + 600-жол + 700-жол+719 жол)	800	**129 784 655**			**28 203**	**3 285 063**			**133 097 921**

Будапеште дзюдодан әлем чемпионаты өтіп жатыр. Екі жылда бір рет ұйымдастырылатын бәсекеге 92 елден 500-ден астам дзюдошы келген. Дүбірлі додада «сен тұр, мен атайын» дейтіні көп. Ел құрамасы үздік 12 спортшысын апарды. Әзірге қоржында Абиба Әбужақынованың күмісі бар. Барған жерінен жүлдесіз қайтпайтын ару тағы да ерледі.

ТАТАМИДЕ ТАЙСАЛМАҒАН АБИБА

Айзат АЙДАРҚЫЗЫ

ТАРИХИ ФИНАЛ

Иә, 48 келіде Абиба Әбужақынова мен Ғалия Тынбаева ел намысын қорғады. Алдымен татамиге Тынбаева шығып, Нидерланд өкілі Эмбер Гершестен жеңіліп қалды. Әуелде қос дзюдошы төрт минут бір-бірін ала алмаған. Бірақ «алтын уақытта» Эмбер Ғалиядан бір бас жоғары екенін дәлелдеді. Осыдан кейін халық Абибаны көруге асықты.

Ол алғашқы айналымда рейтингтегі ұпайы үшін бос болып, екінші айналымнан бастап күресті. Ресейлік Марина Воробеваны жеңіп, кейіннен бельгиялық Луи Петиді сан соқтырды. Ширек финалда жапон Вакана Когамен белдесу тартысты өтті. Кога ә дегеннен екі «юко» ұпайын түгендеп, есепте алға шыққан. Оның үстіне, екі дзюдошының да екі ескертуі бар еді. Ереже бойынша үшінші «шидо» алған спортшы жарысты аяқтайды. Кездесу соңына қарай Кога тағы да ескерту алып, жарыстан шығып қалды. Осылайша, Абибаны жартылай финалда испаниялық Лаура Мартинес күтіп тұрды. Әккі балуан Әбужақыноваға оңай берілген жоқ. Екеуі сылбыр күрескені үшін екі-екі ескерту алды. Ары қарай қарқын қосатын Мартинес жоқ, мұны байқаған төреші испан балуанына тағы да «шидо» берді. Сонымен, қазақ қызы тұңғыш рет әлем чемпионатының финалына шықты. Жаңалықты естіген жұрт балаша қуанып, Әбужақынованың тілеуін тіледі. Бұған дейін 2009 жылы Максим Раков, 2015 жылы Елдос Сметов әлем чемпионатында топ жарған. Ал Абибаның өзі 2022, 2024 жылы өткен әлем біріншілігінде қола жүлде еншілеген-ді. Сол үшін оған да, жанкүйерге де медальдің түсін өзгертетін кез жеткен.

– Алайда итальян Ассунта Скутто «оңай шағылар жаңғақ» емес. Әккі әрі стратег. Қазақ қызы қалай күресетінін толық зерттеп алғандай, жеңіл күресті. Ішінен жеңетінін біліп тұрғандай. Екі балуан да оңайлықпен беріспеді, екі «шидодан» еншіледі. Бірақ қас пен көздің арасында Скутто Абибаны әдіске түсіріп, «юко» ұпайын алды. Ал таблода санаулы секунд. Абиба барынша әрекетке көшкен. Ішінен «мен де бір «юко» алармын» деді-ау. Оған мүмкіндік беретін Скутто жоқ. Әбужақынова әдіске түсіремін дегенінде өзі әдіске түсіп, алтын жүлде Италья балуанына бұйырды. Осылайша, Ассунта бұл доданың екінші мәрте алтынын алып, қуаныштан жылап жіберді. Абиба болса, алтынды уысынан шығарғанына сенбей, булыға жылады. Бірақ әлем біріншілігінде күміс жүлде алған алғашқы қазақ қызы атанды. Абиба жарыстан соң берген сұхбатында «2027 жылы елде өтетін жарыста әлем чемпионы атанамын» деп уәдесін берді.

Ал 60 келіге дейінгі салмақта Мағжан Шамшадин мен Шерзод Давлатов сынға түсті. Шерзод бірінші кездесуінде фавориттердің бірі, әлем чемпионатының 2 мәрте жүлдегері Ха Рим Лиге (Оңтүстік Корея) жол берді. Сондықтан жас балуанға өкпе артатын жанкүйер аз. Өренімізге жеребе жолдас болмады. Десек те, Мағжан Шамшадиннің алғашқы қарсыласына «хансоку маке» беріліп, Тэрао Давид жарыстан шығып қалды. Одан кейін Франциско Гарригос жолықты. Оның Париж Олимпиадасының қола жүлдегері, 2023 жылғы әлем чемпионы екенін бәрі біледі. Бірақ Шамшадин айлакер балуанды шыбын шаққандай көрмеді. 10 секундта таза жеңіп, турнирдегі кішігірім сенсация тіркелді. Есте болса, ол 2021 жылы әлем біріншілігінің ширек финалында да Гарригосты қапы қалдырған. Сонымен, отандасымыз 1/8 кезеңде Бельгия спортшысы Иорре Ферстрэтеннен айласын асырды. Ал ширек финалда оны азулы Рюдзю Нагаяма күтіп тұрды. Көп бекер қорықпапты, Нагаяма Шамшадинді ваза-ари ұпайымен ұтып, келесі кезеңге өтті. Жапон балуанынан жеңілсе де, Мағжан жұбаныш белдесуіне шықты. Тартысты кездесуде жерлесіміз мажар балуаны Андраси Мартонға «юко» ұпайымен жол берді.

«Бұл салмақта жүлде бұйырмады-ау» дегенімізде қандасымыз Йолк Қазырбек Моңғолияға қола жүлде әперді. Шамшадин сияқты ширек финалда сүрінгенімен, жұбаныш белдесуінде қарсыласын ұтып, қолаға қол созды. Қола жүлде үшін тартыста бразилиялық Мишель Агустоны жеңді. Жеңіп қана қоймай, көрермені тәнті етті. Жарақат алған қарсыласын иығына өңгеріп, тиісті жерге жеткізіп тастады. Ілтипатты да ұмытқан жоқ, татамиге қайта оралып, жанкүйер мен бапкеріне алғыс білдірді. Кішіпейіл балуанның мұндай әрекетіне сүйсінген елдің қошеметі біразға дейін тынбады.

ТАТАМИДЕГІ ТӨРТ МИНУТ

Жарыстың екінші күні 66 келіге дейінгі салмақта Ғұсман Қырғызбаев «арманын» орындап қайтты. Иә, балуанға жеребе жолдас болмай, кілмықтымен күш сынасты. Өзі де барын салып белдескенімен, ширек финалдан ары аса алмады. Сол сында Ғұсманды жеңген тәжік Нұрәли Эмомали біріншіліктің алтынын алқалады. Есесіне жұбаныш белдесуінде атақты Хифуми Абе мен Ғұсман Қырғызбаев кездесті. Бұдан дейінгі сұхбатында отандасымыз жапон дүлдүлімен

> **Сонымен, қазақ қызы тұңғыш рет әлем чемпионатының финалына шықты. Жаңалықты естіген жұрт балаша қуанып, Әбужақынованың тілеуін тіледі. Бұған дейін 2009 жылы Максим Раков, 2015 жылы Елдос Сметов әлем чемпионатында топ жарған.**

күрескісі келетінін айтқан-ды. Атынан ат үркетін Абе де ширек финалда сүрініп, қоланың тағдырын жұбаныш белдесуіне қалдырған. Негізі, ол қарындасымен қатар бесінші рет әлем біріншілігін бағындырамын деп келген. Бірақ жұбаныш белдесуінде Ғұсманды «юко» ұпаймен жеңіп, анау айтқандай «терминатор» емесін көрсетті. Қырғызбаев лайықты белдесіп, Хифумиді біраз әуреге салды. Жарыстан соң жанкүйер де Ғұсманды сөкпей, керісінше демеп, алда жарқын жеңіс күтіп тұрғанына сендірді.

Ал турнирдің үшінші күні татамиге 73 келі салмақ дәрежесінде отандасымыз Есет Қуанов шықты. Өкінішке қарай, алғашқы кездесуінде Париж Олимпиада ойындарының күміс жүлдегері Жоан-Бенжамен Габадан жеңілді. Қуановты жарыстан ығыстырған Габа су жаңа әлем чемпионы атанды. Осылайша, тағы бір балуанымызға жеребе жолдас болмады. БАҚ-қа берген сұхбатында әлем біріншілігіне тастүйін дайындықпен келгенін, алайда төрт минуттың ішінде бәрі өзгеріп шыға келгенін айтты. «Халық сөкпей тұрып, осы жерге жеткенше қалай еңбектенгенімізге қараса екен. Ешкім жеңілемін деп келмейді. Әлі де өзімді дәлелдеймін. Қоржынға жүлде салатын күнім таяу», – деді ол.

Төртінші күні татамиге шыққан Эсмигүл Куюлова алғашқы белдесуінде словениялық Кая Кайзерге жол беріп, жарысты бірінші раундта аяқтады. Тағы бір талантты балуанымыз Абылайхан Жұбаназар жарысты сәтті бастағанымен, 1/8 финалда Тимур Арбузовтың екпініне төтеп бере алмады.

Қош, әзірге әлем біріншілігінде бір ғана жүлдеміз бар, ол – Абибаның күмісі. Сарапшылар 100 келіге дейінгі салмақта сынға түсетін Нұрлыхан Шархан мен Мұрат Байқамұровтан, 100 келіден аса салмақтағы Ерасыл Қажыбайдан үміт күтіп отыр. Егер олай болмаса, әдеттегідей Әбужақынованың кезекті жүлдесі жыртықты жамайын деп тұр.

КЕЗЕКТІ ТАРИХИ ЖЕҢІС

Қытайдың Ханчжоу қаласында өткен пара волейболдан ел құрамасы Азия чемпионы атанды. Бұл тарихи жеңіс деп бағаланды.

Бауыржан Тахауов жаттықтыратын құрама Сауд Арабиясы, Жапония және Аустралияны ұтқан еді. Жартылай финалда Таиландты 3:0 есебімен жеңді. Финалда Қытай құрамасын 3:2 есебімен тізе бүктірді. Жарыс барысында Ерік Қасқабаев «үздік доп беруші» атанды. Ал Шыңғыс Медеуов «үздік либеро» атанса, Алмат Оспанов – «үздік блок қоюшы». Нәтижесінде, Ұлттық құрама 2026 жылғы әлем чемпионатына жолдама алды.

ӘЛІМХАНҰЛЫ КӨШ БАСТАДЫ

Жәнібек Әлімханұлы The Ring рейтингінде көш бастады. Боксшы салмақ дәрежесі бойынша жаңарған нұсқада өз орнын сақтап қалды.

Жәнібек Әлімханұлы – орта салмақта WBO және IBF тұжырымы бойынша әлем чемпионы. Қанжығасында 17 жеңіс бар, оның 12-сін нокаутпен жеңген. Дәл қазір The Ring журналында 1-орында тұр. Одан кейін Карлос Адамес (WBC), Хамза Шираз және Эрисланди Лара (WBA) жайғасты. Бұған дейін Әлімханұлы әлемнің үздік 20 боксшысының қатарына енген. Еске салсақ, Жәнібек соңғы жекпе-жегін 2024 жылғы 5 сәуірде Астанада өткізді. Рингте француз Анауэль Нгамиссенгені бесінші раундта нокаутпен жеңді.

ТАЭКВОНДОДАН ТАБЫСТЫ НӘТИЖЕ

Ұлттық таэквондо құрамасы АҚШ пен Аустрияда өткен жарыста 2 алтын, 2 күміс және 4 қола медаль еншіледі.

Аустрияның Инсбрук қаласындағы Austrian Open турнирінде Азиза Қаражанова (53 келі) мен Бейбарыс Қаблан (87 келі) чемпион атанды. Айдана Сүндетбай (53 келі) күміс медаль еншіледі. Нұрқанат Қожахмет (87 келі) пен Мерген Ғаниев (80 келі) қола жүлдеге ие болды. Ал АҚШ-тың Шарлотт қаласында өткен Гран-при турнирінде Нодира Ахмедова (49 келі) күміс жүлделі болды. Тамерлан Тілеулес (58 келі) пен Батырхан Төлеуғали (80 келі) қола медаль иеленді. Бұл жарыс нәтижесінде олар 2026 жылы Римде өтетін Гран-приге жолдама алды.

Ерсұлтан АЛПЫСБАЙ

AMANAT MEDIA GROUP

AIQYN

Меншік иесі – «Айқын-Литер» ЖШС

Директор – Талғат ЕШЕНҰЛЫ

Бас редактор – Амангелді ҚҰРМЕТ

Гүлзина БЕКТАС – Бас редактордың бірінші орынбасары

Ботагөз МАРАТҚЫЗЫ – Шығарушы редактор

Елдар ҚАБА – Секретариат меңгерушісі

АЙМАҚТАҒЫ ТІЛШІЛЕР:
Абзал АЛПЫСБАЙҰЛЫ – Ақмола облысы
Алтынай БАУЫРЖАНҚЫЗЫ– Алматы қаласы
Саятхан САТЫЛҒАН – Жамбыл облысы
Әдебиет БЕЛГІБАЙҰЛЫ – Қарағанды облысы
Назгүл НАЗАРБЕК – Шымкент қаласы
Жанат ҚАЙЫРҒОЖИНА – Батыс Қазақстан облысы
Ербақыт ЖАЛҒАСБАЙ – Қызылорда облысы
Баян ЖАНҰЗАҚ – Атырау облысы

«АЙҚЫН» ГАЗЕТІНІҢ ЖАЗЫЛУ ИНДЕКСІ:
Кәсіпорындар, мекемелер үшін – 15102
Зейнеткерлер, соғыс ардагерлері үшін – 55102
Жеке жазылушылар үшін – 65102

ЖАРНАМА БӨЛІМІ:
8(701) 675-42-14, 8(7172) 72-95-31
reklama.aiqyn@gmail.com

ЖАЗЫЛУ ЖӘНЕ ТАРАТУ БӨЛІМІ:
8(771) 804-61-32
podpiska.alt@gmail.com

Газет аптасына 3 рет шығады

Газет «Айқынның» компьютер орталығында беттелді

ТАРАЛЫМЫ: 40 000

Тапсырыс №4605
Астана қ. «Медиа-холдинг «ERNUR» ЖШС
Сілеті көшесі 30,
тел.: 8(7172) 99-77-77
Алматы қаласы, «Алматы-Болашақ»АҚ
Мұқанов көшесі, 223 В
Шымкент қ. «ERNUR-print» ЖШС,
Әлімқұлов көшесі 22,
тел.: 8(7252) 53-06-66, 54-07-47 ішкі 114,

Газет Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын қайта есепке қою туралы №17416-Г куәлігі 25.12.2018 жылы берілді

(Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі мен мерзімі №4448-Г – 01.12.2003ж.)

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕНЖАЙЫ:
010000. Астана қаласы, Қонаев көшесі, 12/1
Байланыс телефоны: Астана қ. (7172) 72-95-46
e-mail: aikyngazeti@gmail.com, aikyn_nurmedia@mail.ru

• Редакция авторлар мақаласы мен жарнама мазмұнына жауап бермейді.
• Авторлар қолжазбасы өңделмейді және кері қайтарылмайды.
• Көлемі үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.
•«Айқында» жарияланған материалдарды көшіріп немесе өңдеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, газетке сілтеме жасалуы міндетті.

Кезекші редактор – Нұрлан ҚОСАЙ